

DESEMBRE 74 N° 643 25 PTS

lluc

A green-tinted photograph of a boat's deck. In the foreground, there are several thick, light-colored ropes. One rope is knotted and has a frayed end. To the right, a dark bottle is lying on the deck. The background shows the curved structure of the boat's hull.

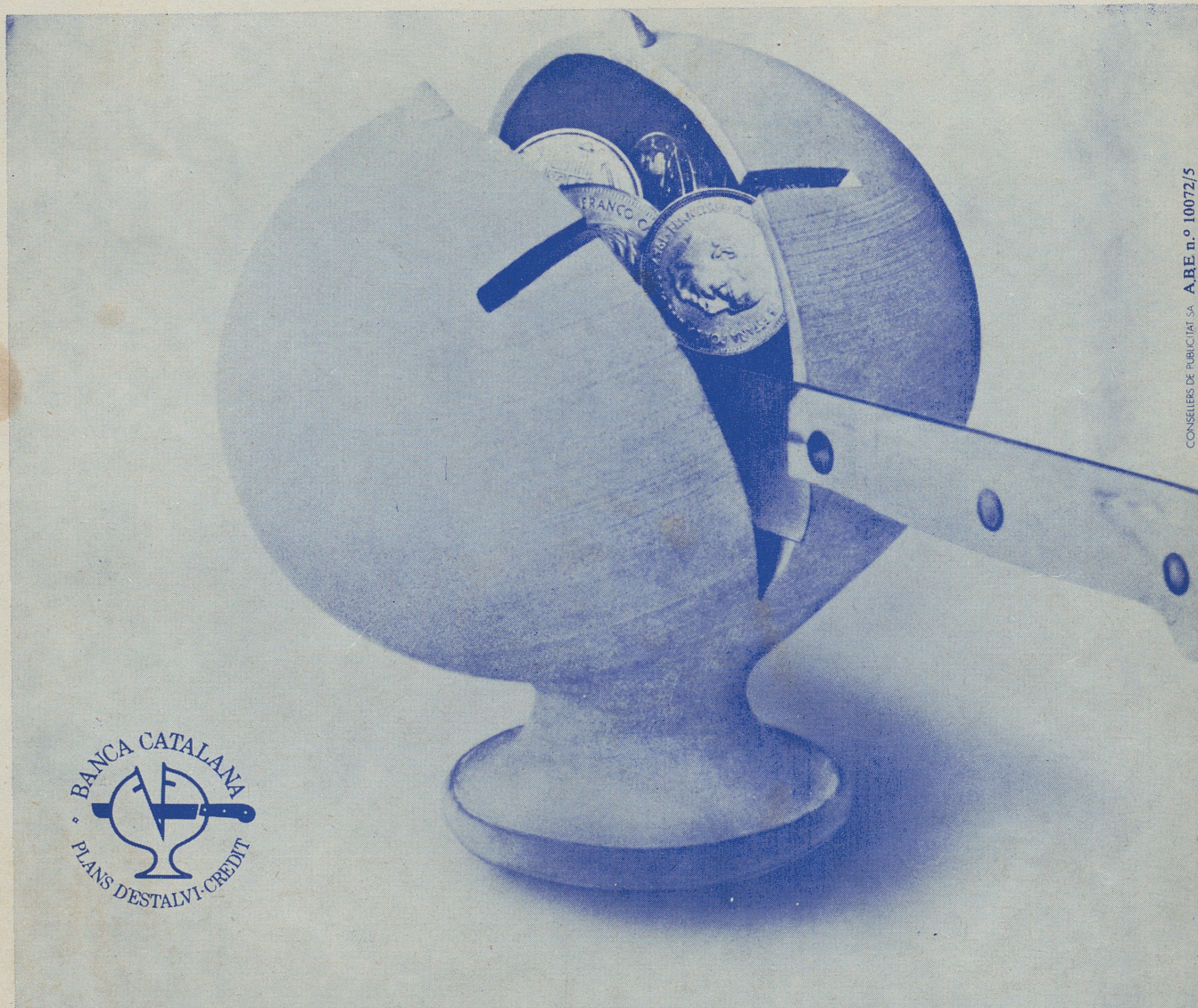
**DEFENSEM LA NATURA
DEFENSEM L'HOME**

**LA INSULARITAT I ELS SEUS
COSTOS**

ESTALVIAU LA MEITAT. BANCA CATALANA HI POSA LA RESTA

El sistema és molt senzill. ¿No és ver que estalviau una quantitat fixa cada mes pensant en qualque cosa concreta? Fins i tot pot ser que hàgiu calculat el temps aproximat que haurà de

durar el vostre estalvi. Doncs bé: Confiau-nos els vostres estalvis periòdics des d'avui mateix, i quan hàgiu arribat a la meitat del que necessitau, demanau-nos un crèdit per la resta.

LLUC

DESEMBRE 74

PORTADA

A la mar nostra, embrutada sovint, malalta de pol·lució (foto d'En Pep Reynés), hi tiram un missatge urgent: Defensem la naturalesa. Defensem l'home.

Portada i maqueta de Ferran Sintès.

LLUC

Revista mensual, n.º 643
Any LIV

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremta, feim constar que la revista LLUC és editada per la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, des del Monestir de la Real (Palma de Mallorca).

Les persones responsables d'aquesta publicació són:

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Jaume Reynés i Matas

Caps de Redacció: Josep M. Llopart i Pere Llabrés i Martorell

Durant l'exercici de 1974 la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada i, gràcies a l'ajuda rebuda d'Obra Cultural Balear, s'ha pogut ampliar el contingut i millorar la presentació de la revista.

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 48 91

Palma

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 89

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

Sumari

Pàg.

2 **EDITORIAL: Defensem la naturalesa. Defensem l'home.**

3 **La insularitat i els seus costos.**

D'un **Informe**, redactat per encàrrec de l'Ajuntament de Ciutat i que exposa amb objectivitat i realisme el que ens costa viure a les Illes, Miquel Alenyar i Fuster us en fa una presentació sintètica del contingut i dels mèrits.

5

ESTUDIS

De re urbana (i 3) acaba la sèrie de tres articles d'Albert Quintana que **LLUC** començà a publicar pel gener d'enguany. Aquest darrer estudi ofereix una panoràmica dels principals trets i problemes que avui en dia té plantejats l'urbanisme a Mallorca, tant per la incidència del turisme com també per les repercussions socio-econòmiques, de classe sobretot, que ha de suportar.

9 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** parla aquest mes d'un tema d'actualitat punyent en la comunitat cristiana: **¿Un nou temps d'evangelització?** Entre el IV Sínode de bisbes i una reflexió feta a Mallorca, se situa l'article de Pere Llabrés i Martorell.

13 **LA RODA DEL MÓN**

La política i els llibres per Antoni Serra.

Una mirada a l'actualitat d'algunes traduccions de noms importants en el camp de la política. (Il·lustració de Frederic Soberats).

15 **ART.**

«Crònica de Tres» presenta aquest mes **Criada 74**: reflexió sobre el sentit i les possibilitats del quefer artístic duita a terme pels joves illencs.

17 **Una noia feta de pensaments**, conte de Pau Faner.

18 De l'homenatge del seu poble nadiu, Sant Joan, al P. Rafel Ginard Bauçà —recopilador del nostre **cançoner popular**—, en declarar-lo fill predilecte, us en presenta una crònica Miquel Gayà, el qui llegí també a l'Ajuntament el discurs de proclamació.

20 **Cròniques de Califòrnia (VI). També la gent**, per Rafel Socies.

22 **LLIBRES:** recensió de **Les illes oblidades**, de G. Vuillier; **Petites històries i Mallorca d'ahir**, de J. Sureda i Blanes; **La literatura del desastre**, de M. S. Oliver.

24

NOTICIARI

Obra Cultural Balear: Junta General, per Pau Llabrés.

El grup de Teresetes de l'Obra Cultural Balear, per Josep Gómez.

Curset de Teresetes a Algaida, per Pere Fullana.

Des de la Rambla. Crònica de Barcelona, per Biel Amengual.

25

26

26

DEFENSEM
LA
NATURALESA
DEFENSEM
L'HOME

editoria

Indubtablement vivim els inicis d'un període de conscienciació paulatina pel que fa a la conservació del paisatge i a la defensa de la naturalesa. Però també és obvi que aquesta conscienciació no ha arribat a explicitar-se en realitzacions concretes i precises, tal com esdevé en altres països, on actuen moviments amb força suficient com per pressionar sobre la política governamental; en el Regne Unit, per exemple, existeix un departament del Medi Ambient a través del qual es van obtenint resultats certament positius (la descontaminació de Londres, la creació i potenciació de parcs naturals) i a la vegada, profitosos.

En contemplar la situació al nostre país, el panorama és certament descoratjador. La conscienciació a la qual ens referíem —és gairebé el més a què hem arribat— es concreta en campanyes de premsa, que han repercutit més o menys amplament en la societat, però, a l'hora del balanç, veim que tot s'ha quedat com abans, o tal volta pitjor, puix de fet s'ha perpetrat el que hom volia evitar mitjançant la dita campanya.

¿Solucions possibles? Deixant de banda la desesperança crònica, fruit de llargs anys d'impassibilitat imposada, cal que ens plantegem la

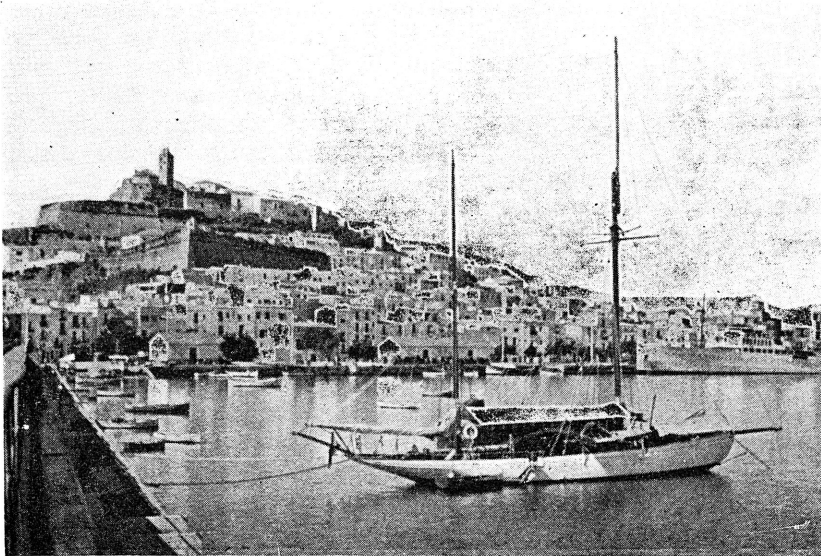
qüestió a fons: en realitat ¿què és el que hom destrueix? No la bellesa d'un paisatge, sinó l'equilibri natural que fa possible la vida de l'home, la ruptura del qual perjudica a la llarga la seva pròpia supervivència.

Però no es tracta únicament de la ruptura d'aquest equilibri amb la destrucció «física» del paisatge. És més delicat encara el problema que fa referència als drets que té l'home d'usar el medi natural que l'envolta.

La situació a les nostres Illes es manifesta de forma descarada, tant a nivell de destrucció física —que és evident— quant a la minva dels drets d'ús, que s'han transformat en mercaderia pura i simple. Seria absurd proposar solucions que implicassin una mena de retorn idíl·lic al passat-passat, que per al 80% dels estadans de les illes no era, ni prou fer-hi, idíl·lic, sinó que, acceptant plenament un desenvolupament i transformació de les relacions econòmiques i socials, apel·lam als organismes competents (ICONA, DIPUTACIÓ PROVINCIAL) a fi que, per mitjà de vies legals i sense servir interessos particulars, es posi veda a aquesta carrera absurda, que té l'única meta possible de la liquidació de la nostra pròpia supervivència.

La insularitat i els seus costos

per Miquel Alenyar

L'existència d'uns problemes econòmics específics derivats del fet geogràfic i natural de la nostra insularitat és cosa de la qual a nivell col·lectiu es té consciència, més o manco clara, més o manco comprensiva, més o manco encertada, des de fa ja temps. En el reconeixement d'aquesta consciència es va recolzar la campanya empresa per Obra Cultural Balear fa dos anys, seguida per una generalitat quasi pròxima a la unanimitat, en favor de la rebaixa de les nostres tarifes aèries.

Fent-se portaveu d'aquesta mateixa consciència i donant continuïtat a la primera iniciativa de O.C.B., l'Ajuntament de Palma decidí, fa cosa d'un any, encarregar l'elaboració d'un Informe, ample i detallat, sobre el cost de la insularitat a Balears. L'encàrrec va tenir el mèrit d'ésser plantejat correctament: demanar un informe, no la sola argumentació escrita d'unes conclusions preestablertes. I això mereix ser esmentat perquè els qui exercim la professió d'economista a les Illes hem estat testimonis massa vegades i també víctimes qualque pic, d'encàrrecs «clarividents» que inclouen en el contracte, junt amb una minuta irrisòria, el «dossier» de les conclusions a les quals hom ha d'arribar.

D'altra banda, l'Ajuntament de Palma va cometre un segon encert al decidir que del informe se'n fes càrrec un professional de la regió. Decidir-ho així, deixant de banda la temptació de contractar els serveis d'un «brillant» gabinet d'investigació foraster, va fer possible que l'informe parís de i es recolzàs en un entranyable coneixement de la nostra realitat illenca, la millor garan-

tia d'encert en l'enfocament i de correcció i profunditat en l'anàlisi de base.

L'informe, redactat definitivament, el va rebre l'Ajuntament de Palma fa quasi un any. Li fou presentat en un tom de 105 fulls d'espessa mecanografia. Aquesta mida, absolutament correcta per a un estudi d'aquest tipus, resultava no gensmenys excessiva per a poder fer del treball un instrument manejadís, políticament eficaç i popularment útil. Per tot això el Servei d'Estudis de Banca Catalana, que en poc temps ha demostrat amb proves tangibles un interès vers els problemes de les Illes i un desig de presència prop d'elles tan positiu com insòlit, tingué la iniciativa de sol·licitar i obtenir —sense cap mena de dificultats— de l'Ajuntament de Palma autorització per a resumir i editar l'informe. La darrera setmana del passat mes de novembre Banca Catalana va començar a distribuir una separata de 20 planes on es compendia amb encert i acurada fidelitat el contingut total de l'Informe, talment que, sense perdre categoria, guanyava utilitat, multiplicava la seva eficàcia i allargava ostensiblement la seva transcendència popular.

MÉRITS DE L'INFORME

No és el nostre propòsit fer l'apologia de l'Informe. No la necessita. Malgrat tot és oportú que comentem els punts que el caracteritzen d'una manera més destacada.

1. Es tracta d'un estudi absolutament original. No és una síntesi d'opinions, de referències,

de documents i de publicacions anteriors. No és pas un nou adob d'elements ja dits i escrits. És el fruit nou d'una anàlisi íntegrament nova, que s'acosta a l'objecte del seu estudi des de tres angles distints i complementaris (costos de transport, costos de distribució i costos polítics), partint sempre de premises no preconcebudes i desenrotllant unes argumentacions construïdes com a resultat d'un replantetjament de la nostra realitat i d'una reflexió honesta, encoratjada i per això gens fàcil.

2. És un estudi que suposa la novetat d'afrontar un problema econòmic de les Illes sense frivolitats, sense desitjos de protagonisme, sense esperit d'afectada sapiència, partint d'una anàlisi completa, fruit d'un treball de cap i de reflexió, elaborat amb sentit crític i construït amb una coherència interna tan convincent com laboriosa.

3. És un estudi suficient en el sentit que el plantejament que estableix del problema de la insularitat i dels costos que d'ella s'en desprenen, del seu abast i del seu contingut, de la dificultat i magnitud que presenten, no necessita majors aclariments per ésser entès i ben entès per qualsevol (d'aquí la seva objectivitat) i per ésser utilitzat eficaçment com a punt de partença per a prendre una llarga sèrie de decisions. Per tot això qualsevol demora en la utilització de l'informe excusada en la necessitat de completar o clarificar el seu contingut solsament podrà imputar-se a una incorrecta lectura, al desig de no afrontar el problema o simplement a la inèrcia personal o col·lectiva per a emprendre la tasca que imposa la seva solució.

4. És un informe exemplar perquè ens explica, sòbriament i contundentment, com hem d'acarar els nostres problemes regionals: no dient, sinó demostrant que tenim raó.

EL CONTINGUT

L'Informe fa palès que el nivell general relatiu de preus a les Illes és notòriament superior al de les regions que ens són més properes (Barcelona/València) i que el creixement dels nostres preus és superior al nacional. El problema així plantejat sembla senzill, assequible i ho és. Però cal no oblidar que les seves conseqüències són

trascendents no sols en una línia desfavorable per a les butxaques dels consumidors de les Illes, sinó també en el camp decisiu i més alarmant del deteriorament de la competitivitat de la nostra indústria hotelera i fins i tot de la possibilitat d'implantació i de desenvolupament de noves activitats econòmiques necessàries per a refermar i en bona mida fer possible el nostre futur progrés econòmic. Els costos d'insularitat, degut a la seva grandària i al seu comportament, distorsionen seriosament l'assignació de recursos a la regió, en perjudici de la productivitat dels nostres sistemes econòmics i del futur possible del nostre esdevenidor econòmic.

L'existència d'aquests costos addicionals i diferencials és deguda a tres factors fonamentals:

1. La regió pateix uns costos de perifèria econòmica, pastats de temps d'espera i transport, de preus de manipulació, tràfec i trasllat i de càrregues, taxes i impostos complementaris, imputables no a la nostra posició illenca, sinó a la descurança que d'aquesta realitat s'ha mantigut.

2. La regió pateix uns costos derivats de la insuficient dimensió de les Illes, més notòria a Menorca, Eivissa i Formentera. Aquestes subdimensions impossibiliten, o dificulten en el millor dels supostos, la implantació d'activitats productives que aprofitin, a la vegada i amb avantatge en els costos, els beneficis d'escala en la producció i la presència d'un mercat suficient a peu de factoria. Impedeix, també, l'adequada extensió i diversificació de la agricultura pròpia orientada a nivellar-la amb el quadre de necessitats de la demanda regional. Dificulta, a més a més, els processos de racionalització, capitalització i modernització de les empreses comercials, necessaris per a reduir els seus costos d'empresa i alleujar els preus de venda.

3. La regió suporta uns costos polítics concrets, identificables i desmesurats, derivats de la política d'organitzada desatenció que es dispensa a la nostra realitat regional i a la seva diversitat illenca. Això pressuposa una habitual malcurança dels nostres problemes específics i l'aplicació en el si dels nostres contextos illencs —diferents Illa a Illa— de disposicions generals que de vegades provoquen a la nostra regió efectes que no són, ni prou fer-hi, els més adients.

CONCLUSIÓ

Per tal com aquest Informe constitueix un valuós instrument per a conèixer millor com som i per a definir amb més esment la nostra pròpia identitat col·lectiva, la seva lectura —assossegada, meditada i repetida— resulta no sols aconsellable sinó obligada i més.

MIQUEL ALENYAR FUSTER

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

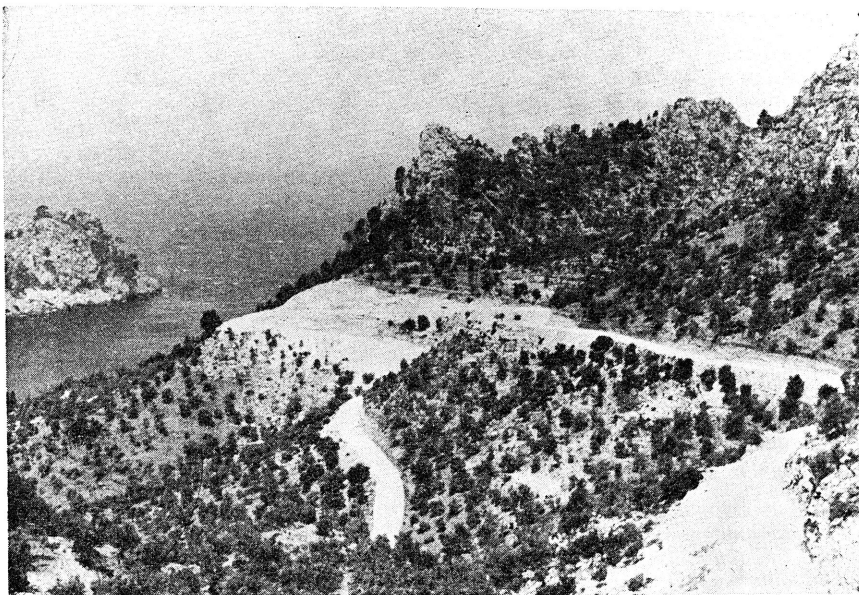
ESTUDIS

DE RE URBANA

(i 3)

per

Albert Quintana Piñuela

1. ADVERTIMENTS

En aquest darrer article vull passar revista als fets, més importants al meu judici que la urbanització presenta a Mallorca. Però abans vull fer alguns advertiments necessaris per a centrar i valorar correctament el que he de dir. En primer lloc, en els dos articles anteriors (Cfr. **LLUC**, gener 1974, pàgs. 15-18; maig 1974, pàgs. 116-119) vaig exposar alguns —una mínima part, és clar— dels mecanismes generals que la geografia considera que actuen en el mapa dels assentaments urbans. No pretenen de ser exhaustius ni exclusius. Això és important per una raó molt concreta: en cap moment no he fet referència a la diferenciació social de l'espai, i aquest és un mecanisme bàsic en la determinació de l'ús del sòl, però la seva explicació completa sobrepassaria els límits d'aquest treball. Diré breument que l'espai —i no cal dir l'espai urbà—, en esser un bé econòmic com els altres, resta sotmès a la competència entre les distintes activitats econòmiques i les diferents classes socials per a la seva apropiació, resultant en conseqüència un espai classificat segons el status dels seus ocupants o segons la funció econòmica que les activitats, que aconsegueixen colonitzar-lo, li imposen. En segon lloc, el que exposaré sobre Mallorca no és ni definitiu ni complet, senzillament perquè l'estat actual dels nostres coneixements geogràfics sobre l'illa no permet cap de les dues coses. En tercer lloc, vull assenyalar que alguns dels aspectes que «grosso modo» descriuré, els he desenrotllat més àmpliament al n.º 99 de la revista **Cuadernos de Arquitectura** (editada a Catalunya pel Col·legi oficial d'arquitectes de Catalunya i Balears) i en la lliçó inaugural de l'obertura del curs acadèmic 1974-75 en la O.D.E.M. de Palma (i que serà publicada al proper número de la revista **Mayurka**, de la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma). El lector més interessat pot acudir-hi.

2. MALLORCA, REGIÓ METROPOLITANA

Un enfocament global del fet urbà comença, crec, per caracteritzar l'actual situació mallorquina de «urbanització total», en el sentit esmentat en el primer dels articles d'aquesta sèrie. Amb això no vull dir que Mallorca constitueix una regió, en la plena significació del terme, puix nombrosos estudis de tot tipus han demostrat que el centre de gravetat regional de les Balears es troba a Barcelona. Basta recordar, en aqueixa línia, l'estreta dependència que el comerç del port de Palma —gran focus polaritzador dels intercanvis— manifesta envers el gran port català. Però el fet de ser Mallorca una illa la delimita brutalment com una àrea individualitzada i ben definida i permet parlar-ne com d'una regió —o micro-regió—. Establert això, és clar que estam davant una regió o micro-regió urbanitzada. Ja Josep Melià, en un article a «Diario de Mallorca» l'any 1972, afirmava que la nostra illa s'encaminava a convertir-se en el que ell anomenava una «ciutat regió». Estic d'acord amb aquesta opinió i, com veurem, ens ho confirma immediatament un examen, ni que sigui superficial, de la realitat.

Efectivament, enfront de la densitat mitjana d'Espanya, que és de 67 habitants per cada quilòmetre quadrat, Mallorca en presenta 126'8. Aquesta població viu, endemés, concentrada en nuclis i la dispersió és poc important. Sols la capital, Palma, reuneix el 50'8 % de tota la població de l'illa. Població que, per altra banda, gaudeix d'una gran mobilitat per mor de la difusió de l'automòbil, de la forta activitat econòmica i de les distàncies minses. Aquests fets, units a la desagrarització de l'economia illenca, donen a la seva població un caràcter marcadament urbà, àdhuc entre la reduïda població dedicada a funcions primàries —agricultura, ramaderia, mineria, pesca—. Tot Mallorca és una unitat econòmica, integrada dins l'espai —i això és fonamental— amb un

focus rector complexe, Palma, una sèrie de nuclis industrials —Manacor, Lluçmajor, àrea d'influència d'Inca— que produeixen en funció de la demanda interna i externa, i en benefici de tota l'economia insular, i amb espais especialitzats en l'oci —àrees turístiques de la costa sud de llevant i dels municipis de Pollença, Alcúdia i Sóller. En els intercanvis amb l'exterior, tot Mallorca depèn del port de Palma i del seu aeroport i, molt menys, del port d'Alcúdia. Finalment cal destacar que la concentració de les activitats en certs nuclis ve acompanyada lògicament d'un creixement de la població dels mateixos i, moltes vegades, dels vesins. Es a dir, la població s'instal·la en els nuclis productors sempre que pot; però si el preu de l'espai —venda o arrendament de cases, solars, etc.— s'hi troba molt car, la població s'instal·la en nuclis pròxims on la baratura del sòl compensi el cost del transport. Això només és possible gràcies al desenvolupament d'aquest darrer factor.

Tot l'anterior implica, doncs, en definitiva, la constitució d'una àrea integrada que es comporta com unitat econòmica funcional, encara que al seu si apareguin espais diferencials, caracteritzats per funcions diverses. Es a dir, una àrea o regió metropolitana. El mapa d'intensitats mitjanes diàries de tràfic —recordem que el tràfic és l'espectre de la xarxa— presenta fluxos alts que partint de Palma, l'uneixen amb els punts més distants de l'illa, reflexant els llaços i les activitats que les relacionen.

Com ja senyalava Melià a l'article citat, aquesta realitat xoca amb la divisió municipal de l'illa, que és una forma històrica, petrificada en part, buida de la primitiva funció que tingué, perquè la realitat humana i econòmica han pegat una girada copernicada sense que aquella s'hagi immutat. Els municipis a Mallorca són arcaics, amb enormes desproporcions entre uns i altres —en població i en extensió superficial—, la qual cosa impedeix que la majoria d'ells pugui afrontar una política qualsevol. I, sobretot, fraccionen el territori i el sotmeten a jurisdiccions distintes quan, com acabam de veure, és clar que els problemes de planificació de Mallorca —i concretament i sobretot, l'organització del seu espai— han de ser afrontats per un únic organisme amb jurisdicció insular.

3. LA DIFERENCIACIÓ SOCIAL DE L'ESPAI

3.1. INCIDÈNCIA DEL TURISME

Les diferents instàncies —econòmiques i ideològiques— que integren l'estructura social i les diferents classes i grups incideixen sobre l'espai segons la seva força i segons la seva particular estratègia, determinant així una apropiació social del mateix, tal com hem fet notar al principi. En una societat capitalista d'iniciativa privada lliure, el nivell econòmic és determinant i Mallorca no és cap excepció, solament n'és un cas particular. Efectivament, a Mallorca l'element dominant en l'econo-

El retrocés dels espais agraris...

mia és constituït per la producció d'espai per a l'oci —o sigui, el turisme—, el qual ha organitzat en funció i en benefici propis la totalitat de l'espai insular, en ocupar les zones que han presentat més avantatges objectius per tal de desenrotllar aquest oci, fos quina fos la seva funció anterior. Això ha suposat el retrocés dels espais agraris mitjançant un triple procés:

1) L'abandó d'aquests espais per part de la població que els ocupava, i que fou atreta pels millors salaris del turisme.

2) L'ocupació directa d'aquests espais agraris per les instal·lacions turístiques.

3) El valor d'expectativa que es crea en els espais immediats, valor que és molt superior al de la producció agrària, desanima l'agricultor i l'empeny a especular amb el sòl.

3.2. EL CONSUM D'ESPAI PER RESIDÈNCIA

Quant a la població, la incidència més notable és la reestructuració completa de la seva distribució dins l'espai. Localitzat el turisme a les costes, la població ha afluït cap a elles, deixant despoblat l'interior. D'aquesta manera, els municipis costaners —els menys poblats durant molt de temps— són avui, en concret, els que concentren la major part dels habitants i de les activitats econòmiques.

Al voltant d'aquests nuclis productors, es localitzen nuclis-dormitori per mor del mecanisme de substitució de renda del terreny pel cost de transport, al qual m'he referit a l'apartat anterior. Així, per exemple, no sols s'estenen els barris perifèrics de Palma per allotjar la nova població activa —formada sobretot per immigrants— sinó que aquests s'estableixen també a la rodalia, com és ara als municipis de Marratxí i Santa Maria del Camí (degut al trasport del ferrocarril). El mateix podem dir de Mancor, Lloseta i Selva envers Inca.

De manera consemblant, però en direcció oposada, es comporten les classes altes. L'elevació del seu poder

RÀDIO POPULAR

és cosa nostra

C. O. P. E.
MALLORCA

MALLORCA AL VENT

De dilluns a divendres a les 15'30 h.

CANÇONER D'AVUI

De dilluns a divendres a les 11 h.

Els dimarts a les 22'30 h.

Realitza: Joan Manresa

RONDAIA MALLORQUINA

Dimarts a les 18'30 h.

Dimenges a les 22'30 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emisora

econòmic, el seu propi creixement quantitatiu i l'afany de prestigi social menen els seus components a residir a barris definits pel seu «status» o àdhuc a rebutjar la residència als antics centres urbans que es consideren deteriorats, congestionats i invadits pels immigrants, per tal d'instal·lar-se en espais socialment valoritzats —pel seu allunyament, pel seu silenci, per la construcció extensiva...— i que, com a conseqüència d'aquesta mateixa valoració, tenen preus molt elevats i defineixen molt bé el «status» dels seus habitants en termes de prestigi social.

3.3. EL CONSUM D'ESPAI PER A L'OCI

La població mallorquina utilitza, en principi, per a l'oci els mateixos espais que el turisme dedica a l'oci dels estrangers, per la simple raó que aquests espais estan més ben equipats i units amb mitjans de transport als nuclis residencials. Però també aquí es planteja una diferència com a conseqüència de les distintes posicions de classe. Efectivament, les classes privilegiades poden fugir d'aquests espais —devastats per la construcció intensiva i congestionats— i ocupar-ne d'altres, més adequats sens dubte per al seu oci, però molt més cars. Aquesta tendència es revela en la proliferació palesa de «parcel·laments» i «urbanitzacions» de qualitat i que la propaganda sol qualificar de «senyoriales». Solen ser, efectivament, parcel·les enormes —la qual cosa eleva moltíssim el preu de compra—, en què sols una mínima part pot ser edificada i així hom salvaguarda tant l'allunyament entre una vivenda i l'altra com també la integritat del paisatge. Sovint, aquest tipus d'urbanitzacions es construeix a l'interior, precisament per fugir dels espais costaners.

Al contrari, les classes més pobres es veuen forçades a utilitzar aquests espais turístics congestionats. I això perquè depenen estretament dels transports col·lectius i aquests no els permeten d'acudir a espais més buits.

4. LA CIUTAT DE PALMA

La capital insular palesa la complexitat de les funcions econòmiques actualment presents a l'illa i, molt especialment, les conseqüències derivades del fet que ella mateixa és un nucli complex que concentra població, indústria, hotels i serveis diversos i relacions amb l'exterior. Però encara és molt més interessant examinar-la no com un conjunt, sinó en els seus espais diferencials, diferències que són resultat d'uns processos històrics i dels mecanismes geogràfics i econòmics d'utilització de l'espai.

Palma presenta, a grans trets, els següents elements. En primer lloc, un «centre» inscrit en el polígon de les antigues muralles —actual Ronda o Avingudes—. El conjunt és una herència històrica de Roma i l'Edat Mitjana, amb les transformacions realitzades per l'urbanisme del segle XIX i principis del XX —carrer Colón, Plaça Major, ensorrament de les muralles...— o les més recents posteriors a la guerra civil —Avinguda de Jaume III, complex portuari de Porto-Pi...—. A l'interior d'aquest centre co-existeixen sectors socialment valoritzats pel seu significat simbòlic —barri de la Seu— o pel «status» dels residents —avinguda de Jaume III i part del passeig Mallorca—, junt a sectors que constitueixen el que els americans anomenen *blight*, és a dir, àrees degradades entorn del centre comercial i de negocis, amb edificis vells i una alta densitat humana, i on el valor d'expectativa del sòl és molt superior al valor actual dels pisos, la qual cosa paralitza el propietari que s'estima més esperar que fer reparacions. Com és lògic, són l'assentament de les classes més pobres de la societat i, especialment, dels immigrants més recents. Aquest tipus d'àrees, en el nostre cas, són representades pels barris del Puig de Sant

POLISSES PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM
vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:
Via Roma, 45 - Tel. 2128 00
PALMA DE MALLORCA

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interressi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

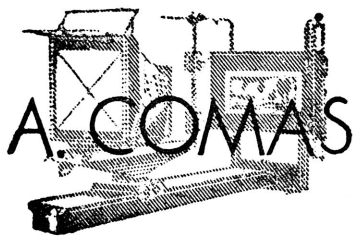
Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Pere i la Calatrava i el «barri», entre la Ferreria i el Socós.

A part de la seva funció residencial, aquest «centre» en té una altra: servir les activitats comercials —sobretot el comerç especialitzat— i les del «terciari superior» —premsa, ràdio, organismes de l'administració central i local, institucions d'ensenyança i similars...—.

A fora d'ell, s'estenen, cap a ponent sense solució de continuïtat i cap a llevant després d'una interrupció, espais dedicats al turisme, valorant enormement els terrenys de la vorera de la mar. Endemés, l'eix del carrer Calvo Sotelo —i particularment els encontorns de Plaça Gomila— esdevé el centre simbòlic actual de la ciutat, el vertader nus lúdic, on no se cerca tant una diversió concreta com la diversió general que produeix la presència de molta gent i distinta, l'animació produïda per la diversitat de la vida social. (Quelcom de semblant podríem dir de les Rambles de Barcelona).

La resta de Palma és integrada per espais dedicats al consum com a residència, llevat d'alguns ben concrets com és ara els anomenats «polígons industrials» —i que en realitat són més tost polígons de serveis—. Però aquest gran espai residencial està naturalment fragmentat en sectors segons el «status» econòmic i social dels seus habitants, i en aqueixa fragmentació és on tal volta es veu més clarament la compartimentació de la societat en classes. A un barri d'una classe alta, valoritzat en termes de prestigi, com és el de Son Vida, s'hi oposen el caos i les deficiències infraestructurals d'altres que allotgen, fonamentalment, la mà d'obra menys qualificada —peons de la construcció i els últims rangs dels serveis d'hosteleria— com poden ser els de Son Gotleu, la Soledat o el Molinar. Entre ambdós, els sectors de classes mitjanes altes —barri de la plaça de Toros, p. e.— o mitjanes baixes —zona de la plaça de Pere Garau—.

5. CONCLUSIÓ

El que he escrit solament és un esquema, bast si voleu, de l'ocupació de l'espai a Mallorca. Però d'ell en podem retenir algunes idees bàsiques que ens aidaran a veure el bosc entre l'extrema confusió de les branques:

1.—L'espai no és un quadre, vasa o teló de fons davant el qual els agents humans desenrotllen la seva activitat o representen el seu paper. Al contrari: és un element actiu, profundament imbricat en les realitats humanes, les quals tenen una expressió espacial.

2.—Ja que la societat humana té uns components —economia, política, cultura, etc.— i uns nivells —classes socials, grups—, les formes d'ús de l'espai no són la conseqüència de l'actuació sobre ell de la societat en abstracte; sinó de la manera com l'utilitzen els elements i els nivells que integren aqueixa societat. A la divisió d'aquesta, hi correspon una divisió de l'espai segons els elements presents i el poder de cadascun d'ells en cada moment i en una situació concreta, divisió que es manifesta tant en l'especialització de determinades àrees en certes funcions —producció industrial, comerç, vivendes, etc.— com en l'oposició —contradicció, més ben dit— entre els barris degradats, congestionats, infradotats, i aquells que disposen d'un espai ampli per una població minsa i un equipament de vegades luxós.

3.—L'espai no sols no és un bé indiferent, sinó que cada dia és més escàs. Aquest fet és universal, però especialment apressant a una illa, on la coacció física és determinant. D'aquí la necessitat de planificar a temps, perquè l'acaramullament de contradiccions, en arrasar l'espai mitjançant uns usos mentre el preserva per a altres, obligant una massa ingent de població a consumir espais cada vegada més reduïts, pot conduir a situacions dramàtiques.

Palma de Mallorca, novembre 1974.

ALBERT QUINTANA

'Església nostra

¿Un nou temps d'evangelització?

per

Pere Llabrés i Martorell

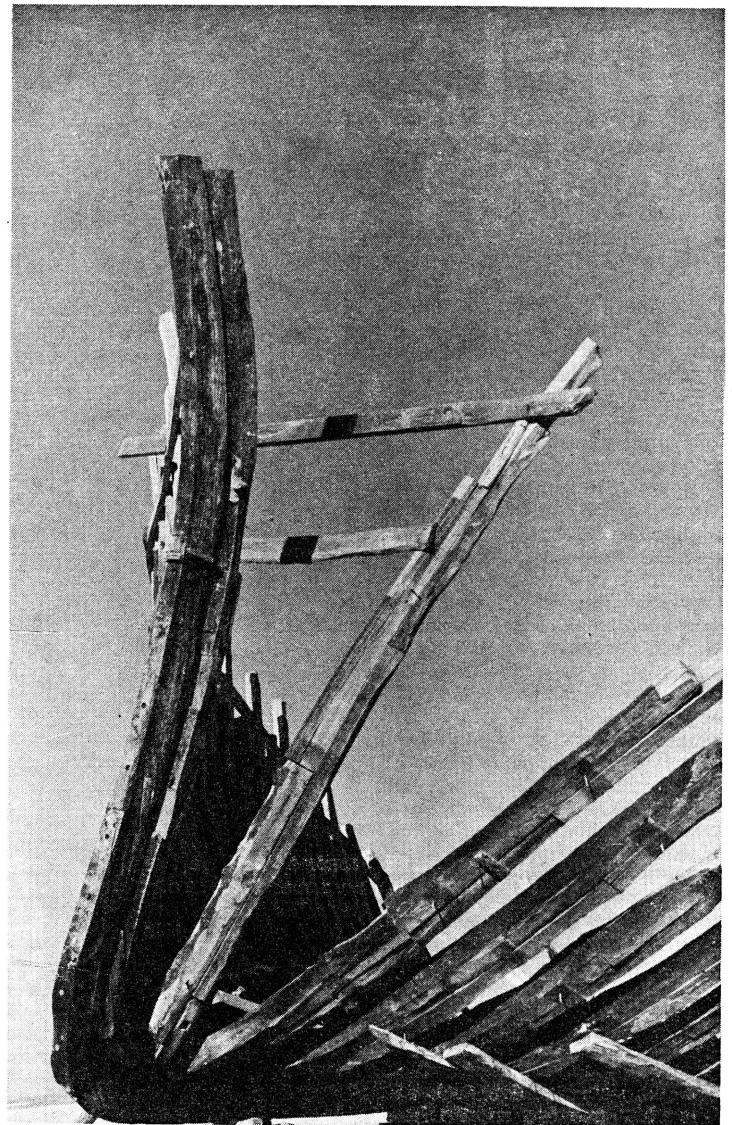

Foto GEA

¿Ens serveix l'estructura vella?

Volem afirmar una vegada més que el deure d'evangelitzar tots els homes constitueix la missió essencial de l'Església.

Així s'expressen els Pares sinodals a la declaració final de la seva assemblea, la quarta després del Concili, que va concloure el passat dia 26 d'octubre a Roma.

Tres etapes dins la història

Evangelitzar és un mot que, re-estrenat últimament per les Esglésies reformades d'Europa, ha fet fortuna dins el llenguatge comú i la reflexió i plantejaments pastorals de les Esglésies cristianes. No és una descoberta; és una re-descoberta del que és primari, sempre perquè ve de la voluntat del Senyor: **Anau i proclamau l'Evangelí a tota la creació**, essencial dins la missió de l'Església, en tot temps, però tal volta ara és més urgent.

Sí: simplement perquè la situació, la presència de l'Església dins el món ha canviat, va canviant.

A grans trets, podríem dividir en tres etapes la història de l'Església per referència a la seva situació dins el món. L'Església dels tres primers segles, és una minoria en el context d'un món pagà, de vegades hostil, perseguidor. La pau de Constantí inaugura una nova època: el món, les masses paganes van entrant dins l'Església, i aquesta, després d'un esforç formidable missioner i educador de la fe —és el temps dels Sants Pares— va configurant-se amb els límits del món mateix. Almenys tot Europa és cristiana ja a l'Edat Mitjana: és la **Cristiandat**. Societat civil i Església es confonen: és el temps del Sagrat Imperi, de la unió de les dues espases (temporal i espiritual), de l'encaixament i la confusió entre les realitats civils, culturals, polítiques, so-

cial i religioses. Cal recordar que la societat política i, en cert sentit, teocràtica de l'Edat Mitjana és uniformada: hi ha poc marge per a l'opció personal i discordant enfront del pensament i del capteniment «oficial». La **Cristiandat** comença a crivellar-se pel corrent renaixentista, la Reforma, i més endavant per la Il·lustració, la revolució burgesa de França i la revolució obrera del segle passat. Factors decisius d'aquest esbucament progressiu han estat les dues darreres guerres mundials, que han precipitat el fenomen de la secularització i conseqüent descristianització.

La descomposició de la **Cristiandat** medieval infanta una nova època per a l'Església, especialment pel que fa a les seves relacions amb el món. Ens anam obrint a una societat pluralista —procés retardat pels totalitarismes de dreta i esquerra—, secular, on l'home és lliure —ho hauria de

ser— en les seves opcions més personals i decisives —entre elles la religiosa—, on l'Església és present en el món, no és «el món», no es confon amb la societat (com a l'Europa medieval), no és «del món» perquè en ell vol ser un ferment crític i independent.

Aquesta tercera època de l'Església, no la vivim encara amb plenitud. Perdura, per una banda, en molts d'homes d'Església l'enyorança i el somni d'una **Cristiandat** malauradament (!?) perduda. Molts homes d'avui, en els antics països «cristians» es porten secularment i al marge del cristianisme en les seves opcions lliures, però, afeixugats per una resta de pressions sòcio-religioses, recorren en determinats moments a expressions «religioses» com són el bateig dels infants, la primera comunió, el matrimoni canònic i els funerals. Per altra banda, aquestes «celebracions sòcio-religioses» s'han d'inscriure més aviat dins l'àmbit religiós natural (cercairelcom de sobre-humà en els moments solemnes de la vida: naixement, adolescència, matrimoni, mort) que dins el camp de la fe cristiana, que és sempre una decisió lliure i responsable.

Aquesta tercera època de l'Església dins una societat pluralista, no confosa amb la societat, s'assembla molt al temps primitiu de l'Església. Per això, com en la primera època, reneix la consciència d'evangelitzar, de transmetre la fe a un món que ignora el missatge de salvació de Jesucrist. Aquest deure d'evangelitzar s'havia ensopit en l'Església de **Cristiandat**, on les «missions» eren de cara a fora: als països no cristians d'Amèrica, Àfrica, Àsia. I quan s'anà crivellant l'estructura de la **Cristiandat**, l'Església adoptà una postura més tost apologetica, de defensa, de condemna i no de diàleg, enfront dels qui ja no es confessaven creients a Europa. Quan el Cardenal Suhard i altres bisbes reconeixen, després de la segona guerra mundial, França és un país de «missió», és a dir, on s'ha de desenrotllar la Pastoral missionera de predicar l'Evangelí als no creients, comença una nova actitud que conduirà als plantejaments actuals del darrer Sínode i a tants d'esforços que hom pot copsar sobretot dins la base de l'Església.

L'Evangelització qüestiona una Església de Cristiandat

Però que ningú pensi que això no produeixi un trasbalsament dins la mentalitat i les estructures de l'Església. No basta dir: «Ara hem d'evangelitzar», perquè tothom ho faci demà mateix, perquè l'Església revisi i canviï estructures i plantejaments i relacions amb el món. En els països de tradició de **Cristiandat**, l'Església de cara a dins, als «practicants», dona sagraments; de cara a fora, es de-

fensa; malda, això sí, per recuperar les «ovelles negres» sobretot en ocasions extraordinàries, p. e., les «missions populars». La Pastoral de la fe queda prou marginada dins tot aquest context estructural.

I és precisament aquesta Pastoral de la fe la que ha de ser, sempre però avui més que mai per raons —diguem-ne— conjunturals, prioritària dins l'Església.

Aquesta Pastoral de la fe és tot el contrari del prosselitisme. Qualcú ho pot pensar: com que n'hi ha menys que són cristians, l'Església se n'adona que cal recuperar-los sigui com

Foto R. Serra

D'una porta tancada com a autodefensa...

sigui. Prosselitisme i pastoral de la fe —segons les exigències i el mètode de l'Evangelí— es peguen cops de puny.

Entre el temporalisme i l'espiritualisme

Predicar la Bona Nova —Evangelí— de la salvació que Déu ens ha ofert en la mort i resurrecció del seu Fill, Jesucrist (vet aquí el missatge de l'evangelització) és convidar a la fe l'home perquè, lliurement i alliberant-se de tot el mal (pecat, mort) que l'opremeix, obtengui la salvació i una «vida nova», i s'incorpori, pel baptisme, a una comunitat amb la qual comparteix la seva fe, la seva esperança en la comunitat de l'amor fratern.

Així, predicar l'Evangelí és el fonament de tota la construcció de l'Església. Predicar l'Evangelí és també la primera missió de **tota** l'Església. **La tasca de proclamar l'Evangelí pertany a tot el poble de Déu... de tal**

manera que cap cristià de ver s'ha de considerar exempt d'aquest deure. Així parla el darrer Sínode de bisbes.

I també: **Moguts per la caritat de Crist i il·luminats per la llum de l'Evangelí, tenim l'esperança que l'Església, en complir amb major fidelitat la seva tasca evangelitzadora, anuncia la salvació integral de l'home, o sigui, la seva plena alliberació i ja des d'ara comença a realitzar-la.**

Aquí hi entra la dimensió que podríem dir temporal, secular fins i tot —si voleu— i l'escatològica de la salvació de Jesucrist que proclamam i oferim en l'evangelització. **Es tracta de superar el dualisme** —deia el Cardenal Jubany en la seva intervenció sinodal— **que experimenta avui la nostra pastoral tradicional, en voler donar una resposta a l'home del nostre temps, especialment sensible a tota opressió social, econòmica o política, sense que aquesta pastoral hagi descobert la relació intrínseca que tots aquests problemes guarden amb la fe cristiana.** I el Cardenal Enrique i Tarancón a la roda de premsa final: **Ni l'espiritualisme ni el temporalisme ni qualsevol tipus de reducció de l'Evangelí són solucions suficients. Hem de dir als cristians que lluiten —i exposen la seva vida— per l'alliberació dels homes que és precisament el seu compromís d'amor fratern i la seva acollida de Crist, el que ha d'esdevenir impuls creador d'un món nou i d'una humanitat renovada.**

Per evangelitzar, doncs, la comunitat cristiana ha d'estar disposada a respondre generosament a les expectatives dels homes de bona voluntat, solidaritzant-se amb els seus problemes més anguniosos. Així l'Església esdevé testimoni de major crèdit del gojós anunci del Salvador al gènere humà.

¿Una nova Església?

Aquí rau precisament una de les exigències i de les dificultats majors, avui en dia, amb què s'enfronta l'Església. Si aquesta no és evangèlica no pot evangelitzar, no té crèdit davant el món: no pot predicar un alliberament si ella mateixa no és alliberada i alliberadora, i ho demostra no sols de paraules sinó amb obres i de veritat.

Per això els Pares sinodals afirmen que la tasca evangelitzadora **exigeix la conversió interior incessant de tots i cadascun dels cristians i la renovació contínua de les nostres comunitats i institucions.**

I en el missatge final sobre els drets de l'home: **Cal que l'Església es convertesqui més plenament al Senyor. L'Església ha d'examinar i purificar continuament la seva pròpia vida, lleis, institucions i programes... pràctiques, procediments interns i les relacions amb estructures socials i sistemes que són censurables per la violació que fan dels drets humans.** Caldria remarcar molt aquest punt.

Ni moltes estructures eclesials ni moltes actituds de les comunitats cristianes serveixen avui per evangelitzar: en són més aviat un impediment.

Un altre punt molt important: l'Església, per evangelitzar, ha de ser present al món, ha de compartir la seva angúnia i la seva esperança. Aposta cal subretxar aquest missatge dirigit pel Papa, amb tots els bisbes reunits al Sínode, sobre els drets de la persona humana: dret a la vida, dret a l'alimentació, drets socio-econòmics, drets polític-culturals, dret a la llibertat religiosa.

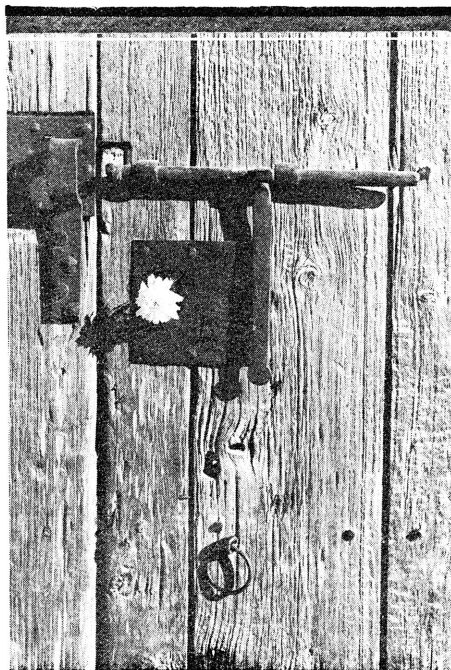
Queda prou clar que la missió de predicar l'Evangeli qüestiona moltes actituds, traspasa estructures i pensaments; un és temptat de dir que ens dona una Església «nova» o almenys profundament renovada. Aquesta hauria de ser precisament la «novetat» o «modernitat» de la nostra Església, i no qualsevol frivolitat o beneïda d'una Pastoral fàcil i desencarnada.

Evangelitzar a Mallorca

Fins a quin punt l'evangelització pot ésser renovadora i conflictiva, ens ho demostren la sèrie de comunicacions sobre aquest tema que ha publicat el **Servicio informativo**, publicació del Centre de comunicacions socials de la nostra diòcesi, des del seu número 4 (juny 1974) fins al número 9 del mes passat. Un total de tretze aportacions ens obren un ample ventall de postures i mentalitats. Hi trobam des de l'afirmació del compromís clar i llampant de l'Església pels més pobres, fins a l'equidistància centrista entre dretes i esquerres i l'estar bé amb tothom... Des de ficar el dit dins la llaga d'una Església-Institució no gaire evangèlica, fins a la defensa aferradissada de mètodes de **Cristian-dat**.

L'aportació més conflictiva fou la de Ferran Bonnín (n.º 5-6). Es un escrit de frases curtes. Una mostra: «¿No dirá (la Iglesia) en voz alta que desde siglos ha estado aliada y liada con el poder y con el dinero, que estos dos poderes la secuestraron y que aún no sabe cómo salir de su secuestro? No sabemos cómo salir o no estamos dispuestos a pagar el precio pedido por los secuestradores. La libertad evangélica se obtendría pagando con la persecución de los que ostentan el poder y manejan a la humanidad con el egoísmo del dinero». Una Església pobre és «una comunidad que cree, que espera y que ama y que vive en comunión la Buena Noticia y los valores del Reino, como ensayo de la consumación que espera, sintiéndose liberadora de esclavitudes y buscadora de caminos, no para ella sino para la humanidad. Tiene que vivir no una pobreza rebuscada con frases de documentos, que es riqueza por ser postura estudiada. Sino la pobreza del pobre viajero de

Jerusalén a Jericó. Es la historia, es Dios, que para purificarnos en nuestro encuentro con el Buen Samaritano, nos ha dejado despojados, desprestigiados y casi muertos». «Nosotros, los sacerdotes, tendríamos que pensar seriamente si viviendo de sacramentos, de dar consejos y de una ridícula retribución estatal, podemos anunciar evangélicamente el evangelio. Nos debe herir y lanzar a buscar soluciones el hecho de que mucha gente cree en Dios, tiene fácil creer en Cristo, pero dicen muy claramente que no creen ni en los curas ni en la Iglesia y, sin embargo, nos siguen

...a una acollida casolana i cordial

buscando como funcionarios de lo socio-religioso. No se nos busca como animadores de la fe, como testigos... ¿No lo impedirá el entorno y el contexto el que se nos busque como tales?».

Hi hagué un avalot. El bisbe va haver d'intervenir en una carta, publicada al n.º 7 de **Servicio informativo** (setembre) lamentant que no tinguem, en la nostra Església, la unitat que permetria la riquesa d'un desitjable i legítim pluralisme complementari.

Cal destacar també les aportacions de B. Bennàsser i C. Bonnín (n.º 4 i 8). Del primer copiam: «Ens escolten obligats, pressionats, sense llibertat. Ens escolten impressionats per la por o la seguretat dels ritus. Ens escolten oprimits pel pes de la societat, la família, els altres, les lleis... Endemés ¿què deim, amb quin llenguatge, amb quina llengua? Per evangelitzar és precís un clima de llibertat o, millor, evangelitzar és ja alliberar... El

pacte amb tothom, la unitat pastoral com a bé màxim o aconseguir al preu de callar, d'aconterar, d'enganyar, de dir sí a tots o no a res, un universalisme diplomàtic de l'amor, un centrisme restauracionista equidistant, liberal-democràtic-neocapitalista... crec que no són camins d'evangelització».

Carmel Bonnín comença dient que hem reduït la Salvació de Crist al nivell intern de l'home, a un nivell personal i individualista. Hi ha un tercer nivell: l'estructural-còsmic, el caire socio-polític, «que és la realitat del món i de la societat, que transformada per l'Esperit... serà un dia la Terra Nova». Per evangelitzar cal abans de tot ésser posseït per la Bona Nova, i això implica un procés de personalització de la fe en Jesús; un reconeixement vital de que Ell és l'únic Absolut, que dona radicalment sentit a la nostra vida i a la nostra acció; una opció pels homes, pel poble, i dins ell pels qui són marginats. «Ens topam amb un poble esclavitzat i agafat pel Mal. I el Mal es diu explotació, odi, injusta distribució dels béns i de les oportunitats, manipulació ideològica, cultura domesticadora i integradora, retallament dels drets humans, repressió... Es dins aquest context on la Bona Notícia pot cobrar una vitalitat i un abast que patentitzi una altra vegada Jesucrist com l'Esperança del Poble, com el seu únic Salvador». Una tasca evangelitzadora exigeix un nou plantejament de tota l'Església local: repensar la nostra forma de presència, el valor de signe o contra-signe de les institucions i els pressupòsits pastorals des d'on partim; i anar decididament a la recerca de signes col·lectius.

Evangelització i Església local

Certament el tema de l'Evangelització ha fet reverdir la consideració de l'Església local, perquè és ella —en comunió amb l'Església universal— que porta la Bona Nova, ella la que ha de ser esperança d'un poble. El Papa ho recordà precisament a un dinar amb els Pares sinodals al Col·legi de Propaganda Fide dia 20 d'octubre: **La irradiació de l'Evangeli a tots els pobles és una primera llei constitucional amb la seva lleítima conseqüència de reconèixer que tota civilització autènticament humana i tota llengua és capaç d'expressar davant Déu la veu d'un mateix poble.** En aquest punt insistiren especialment els bisbes de les joves Esglésies d'Àfrica.

L'Església de Mallorca que, com diu Gabriel Amengual (**Servicio informativo, n.º 7**) passa per un moment de concentració i no d'expansió, de replegament en ella mateixa, pot obrir-se al món, si sap descobrir camins autèntics d'evangelització; si sap afrontar una nova situació i presència amb la valentia, amb realisme; si, arrelada dins el nostre poble, sap comprovar la seva catolicitat i l'en-

carnació de la salvació de Crist en un medi ben concret; si sap decidir-se ja d'una vegada per una Pastoral de fe, més transparent a l'hora de presentar-se al nostre poble, d'actuar i de manifestar-se; si sap unir més l'exigència personal i responsable de la fe amb la celebració comunitària, eclesial, d'aquesta fe en els sacraments (cosa que han tractat recentment els bisbes d'Espanya i que, per falta d'espai, no hem pogut exposar); si aquests sacraments l'empenyen a donar raó de la seva esperança, del seu alliberament, i la fan, en la nostra terra, llevat del Regne i llum en la fosca que encega el camí de l'home.

Acabem amb les paraules de la declaració final del IV Sínode de bisbes, que voldríem veure realitzades també a Mallorca: **En retornar a les nostres esglésies particulars... trobam noves oportunitats per promoure més eficaçment l'evangelització de tot el món i la seva autèntica alliberació... Així, l'Església, arrelada en la perenne actualitat de Pentecostés, coneixerà nous temps d'evangelització... Estam fermament persuadits que tot el Poble de Déu, per la conversió del cor, la completa renovació i la reconciliació interior, podrà complir més eficaçment la seva missió evangelitzadora i l'Església podrà aparèixer amb major evidència com a divinement enviada a les gents per a ser sacrament universal de salvació.**

PERE LLABRÉS

Que Nadal ens dugui a tots novament l'Evangeli de l'Alliberament i de la Pau de Crist.

Bones festes de Nadal i Cap d'Any 1975

En el vintè aniversari del seu començament la BIBLIOTECA RAIXA publica el seu volum n.º 100:

L'HOME PER LA PARAULA

per FRANCESC DE B. MOLL

Un llibre de divulgació lingüística per a tothom.

35 articles sobre aquests temes: *Característiques del català. Lèxic i Etimologia. Ortografia i Onomàstica. Llengua literària. Llengua i Litúrgia. Mestres i amics.*

UN LLIBRE VIVAÇ, ELOQÜENT, POLÈMIC.

EDITORIAL MOLL

Torre de l'Amor, 6
Palma de Mallorca

La política i els llibres

la
roda
delmó

ANTONI SERRA

Ens han acostumat a pensar —malgrat els heterodoxes dissidents, entre els quals m'incloc— que hi ha llibres polítics i uns altres que no ho són. La classificació és ja prou coneguda i radical: els qui no hi són i els qui hi són, etc. Tot plegat, una vella i coneguda i rànica olor. És clar que, pensant-ho bé, prenent consciència del que anam a dir (sobretot en els llocs de sistemàtica des-informació), tota mena d'activitat, sigui de l'ordre que sigui, comporta un fondo polític perquè no és fruit de l'atzar ni de la casualitat ni de l'espontanisme arbitrari, sinó que és resultat del món en el qual, de més bon o més mal gust (això depèn dels nivells d'injustícia o de les conquestes socials assolides), ens ha tocat de viure.

Seguint aquest esquema, doncs, tan llibre polític és *La mare de Gorki com Alcía en terra de meravelles* de Lewis Carroll. O si ho voleu en títols de la nostra cultura tan polític és *Bearn* de Villalonga com *La pena de mort* de Gabriel Alomar. Allò que canvia és la finalitat, l'objectiu polític del llibre, de l'autor que pren consciència —encara que no necessàriament la manifesti com a home d'acció— del món, de la societat, i pren posicions enfront de l'explotat o de l'explotador. Però això ja són unes altres cinc-centes...

De fet, avui el món i la seva bolla tindrà l'objectiu del llibre polític. O d'això que entenem per llibre polític en un sentit clàssic i tradicional. Es a dir, del llibre que ens orienta políticament. I és així perquè darrerament, sobretot aquest any 74, que ara ja ens fa el batagot entre temors, inquietuds i terrers, però també amb alguns avenços esperançadors, han sorgit dins l'Estat espanyol abundosos i sorprenents llibres polítics amb títols i noms força significatius.

Fins fa poc —i aquesta era la realitat a les escoles del meu temps, i encara ara també— el llibre polític per excel·lència era el de les *Obras Comple-*

tas de José Antonio Primo de Rivera. Com ho havia estat els *Discursos* de Girón. També aquelles obres de Ledesma Ramos, d'Eugenio de Ors (successor del «Xènius» de la Lliga Catalana), de Mola, de Calvo Sotelo, dels teòrics de la Falange... Deu anys enrera era impensable veure un llibre, editat a Barcelona o a Madrid, de Lenin o de Mao, els qual seguien —i segueixen, fora del llibre— proscrius com a cap pares d'una moral político-social gairebé infernal. El comunisme —però també el socialisme en les seves tendències, fins i tot la democràcia cristiana, segons com i quan— era la ideologia política més menyspreable, rebutjable i rebutjada visceralment pels homes en el poder. Era, mirant-ho sense mica d'apassionament, tot un muntatge místic; una presa de posició que recordava la religiositat que amagava una actitud política definitiva.

Ara, deia, la cosa ha canviat en part. Almenys pel que fa —o feia, ja que provisionalment hem de parlar en passat d'ençà de l'«afer» Pío Cabanillas— al llibre. En resum, semblava que ens normalitzàvem.

La cosa s'encetà amb Marx i Engels: *Sociologia i filosofia social*, *El 18 Brumari de Lluís Bonaparte*, *La revolució a Espanya*, *Formacions econòmiques precapitalistes*, *La guerra civil a França*, *L'origen de la família, la propietat privada...*, *Anti-Düring*, *El capital*, etc. Després d'aquesta primera etapa, vingueren les edicions de Kropotkin i de Trotsky: *Memòries d'un revolucionari*, *La conquesta del pa*, *La meua vida*, *La revolució rusa*, *Lenin*, etc. I mentrestant s'anaven autoritzant les publicacions de teòrics marxistes que feien els seus comentaris pertinents o impertinents sobre textos marxistes que, paradoxalment, no teníem a l'abast. Així que s'autoritzaren importacions d'aquestes obres bàsiques publicades a Amèrica Llatina: *Siglo XXI*, *Era*, *Cuadernos de Pasado y Presente*, *Fondo de Cultura Económica...* etc. Alguna cosa es bellugava. Els corrents de pensament

de més enllà dels Pirineus, a poc a poc podien ésser coneguts directament a base de traduccions castellanes o catalanes. Gramsci, Ho-Txi-Minh, Mao Tse-Tung, Lenin, Garaudy, Rosa Luxemburg, formen ja part de les lectures de les noves generacions. Hi ha gent que afirma, aquesta gent que sempre ho saben tot i que no saben res, que fins i tot es publicaran llibres de Santiago Carrillo i de Gregori López Raimundo. De moment, però, hem vist solament uns textos de Fernando Claudín (el gran escindit dels anys seixanta), prologant un llibre recent de Lenin. L'activitat editorials en aquest sentit ha estat prolífica, tot i que, segons el cas, certament oportunista i no gaire allunyada del consumisme més estricte.

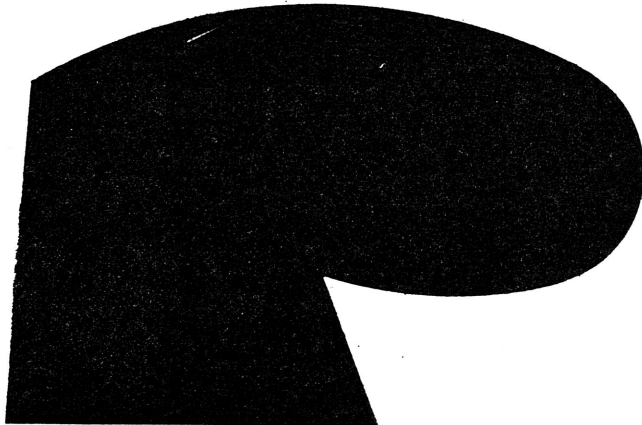
Però anem al fet real. Lenin, sens dubte, ha estat l'autor més traduït. ¿Deu ésser per allò del cinquantenari de la seva mort? (Algún dia s'haurà d'estudiar la influència/no-influència del pensament leninista dins el fet cultural a Mallorca; vull dir que s'haurà d'investigar, esbrinar, aclarir el possible ressò de l'obra de Lenin respecte al polític, a l'intel·lectual, a l'home de cultura de l'illa. ¿Fou conegut Lenin? La manca de referències ens ho fa dubtar. N'hem localitzat algunes: les de Gabriel Alomar, però d'altres resten encara desconegudes o inexistents ¿Era manca de coneixement o rebuig? Però això és tema d'investigació, sobre el qual no és hora d'insistir. La realitat és que, si bé en llengua castellana, aquest any hem pogut llegir **Escrits filosòfics** (Ed. Ayuso); **Materialisme i empiriocriticisme** (Ed. Ayuso, Ed. Fundamentos, Ed. Laia, ZYX); **L'imperialisme fase superior del capitalisme** (Ed. Fundamentos); **Escrits econòmics (1893-1899)**, edició en tres volums i publicada per Siglo XXI de España Editores S. A.; **Marx/Engels**, títols inclòs per Editorial Laia dins la col·lecció de butxaca d'Enlace (una mica oportunista, la veritat); i el darrer, un llibre de la

col·lecció «Cuadernos» Anagrama que recull **Carles Marx: breus esbós biogràfic i Frederic Engels: tres fonts i tres parts integrants del marxisme. Marxisme i revisionisme.**

Però no és tot. Rosa Luxemburg, que participà (1906) a l'Escola Central del Partit Socialdemòcrata alemany, amb marxistes com Mehring i Hilferding; Rosa Luxemburg, la gran presonera de Wronke i la gran assassinada de 1919, ha estat també una de les grans rebutjades ara traduïda: **Introducció a l'economia política juntament amb Vaga de masses, partit i sindicats** (Siglo XXI de España Editores S. A.). Segueix la llista amb Mao, aquest Mao Tse-Tung que fins fa poc feia posar els pèls de punta a sectors de la nostra societat, també compta amb traduccions, que, casualment, no són del seu **Llibre roig**. Els títols són: **Quatre tesis filosòfiques, Intervencions en el fòrum de Ienan sobre art i literatura** (obres publicades per Editorial Anagrama) i **Escrits sociològics i culturals** (Ed. Laia). Podriem completar la llista amb les obres de Marta Harnecker (encara que la segona edició d'**Elements fonamentals del materialisme històric** ha estat prohibida) i una sorprenent edició de l'**Espanya del segle XX**, de Tuñón de Lara, que havia publicat Ruedo Ibèrico a París i ara Editorial Laia de Barcelona a la col·lecció de butxaca «Enlace».

És tot un panorama de teoria política d'interès i valor respectables. Calia, per tant, fer-ne un resum al final d'any. Sobretot, perquè representa un esforç seriós de posar a l'abast de tothom materials que són patrimoni universal, útils per a comprendre el món passat, present i futur. No és menyspreable, no, malgrat alguns talls —no excessius, sembla— imposats a les obres, però que no en desvirtuen el contingut.

ANTONI SERRA

NORAI

Galeria d'Art

Pollença

EXPOSICIO COL·LECTIVA DE PINTURA I CERAMICA

DEL 30 DE NOVEMBRE AL 30 DE DESEMBRE

La GALERIA NORAI a través d'aquesta mostra col·lectiva expressa el seu agraïment als artistes, al públic en general i a Pollença per llur estimable col·laboració.

EXPOSICIÓN DE:

D. Armstrong, M. Stark, A. Riera, Ellis Jacobson, Jim Bird, Gerard Matas, M. Cerdà, Stanley Wooward, M. Vicens, F. Benages, Maxime Canon, J. Torrandell, R. Campiglio, Carlo Guggenheim, F. Ferrando, Jean Anne, Margarida Riera, R. Bordoi, G. Llabrés, Seegers, Subias, M. Llabrés, Hernández Pijoan, Rovira Brull, Puiggròs, Richarson, Capozoli, J. March, Fernández Navarro, Von Ripper, Jordi Serra, Josep Serra, Antoni Serra.

«CRIADA 74», la culminació d'una revolta

per «Crònica de Tres»

La cultura actual és essencialment una revolta constant contra l'alineació imposada pels mecanismes del poder. Antany, l'artista podia ésser un element perfectament integrat dins la tasca col·lectiva regida pel grup dominant de torn. Avui, crear és practicar una crítica sistemàtica enfront dels mites establerts i codificats. La feina de l'artista és un tràgic destí de somni, risc i aventura. L'altre camí seria el triomf daurat i estèril.

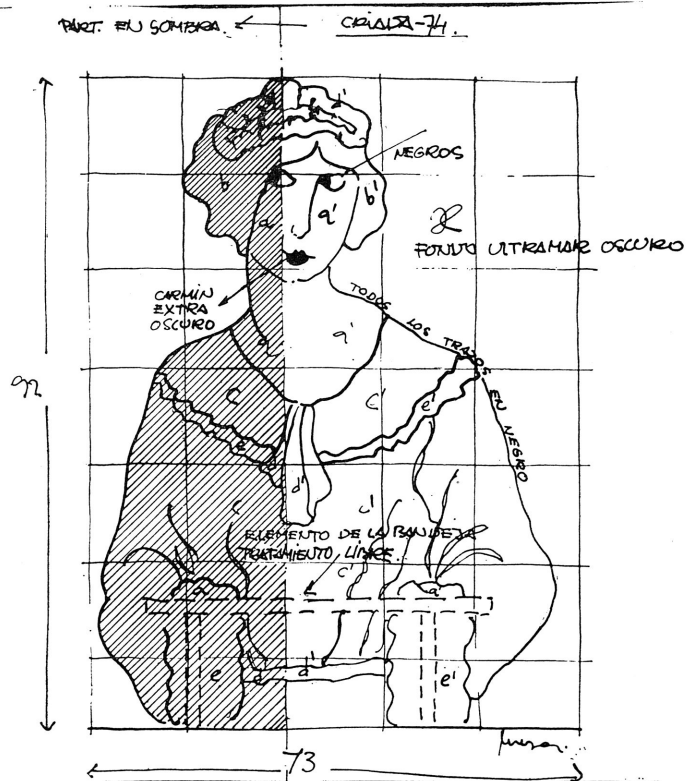
Mallorca no és un món a part. Minúscula cleda provinciana, l'impacte de la guerra civil es féu sentir sobre el nostre fràgil muntatge cultural amb una violència insospitada. Els corrents artístics més oberts i dinàmics que hi havien trobat un breu ressò no foren tan sols marginats sinó, fins i tot, declarats de fet inexistents. Les aportacions de Joan Junyer i Gabriel Garcia Maroto foren deliberadament ignorades. L'avantguarda local conegué a fons la revanxa de la mediocritat localista: Miquel A. Colomar esdevengué una ombra dissortada en el món de la postguerra. Des de l'inici de la guerra, l'illa veié imperar en el terreny plàstic les veus més retrògrades i folkloritzants. Sobre la base d'algunes figures locals de tercer ordre i d'alguna personalitat forana més sorollosa que transcendent —cas d'Hermen Anglada— un grapat de crítics suficients i irresponsables ens construïren la ficció d'una evolució artística autòctona i autosuficient. A base de referències a algunes figures del XIX i, en el segle actual, a les mitològiques **Escoles de Deïà i Pollença** es forjà una pseudohistoriografia que ha donat treballs tan remarcables com **La pintura contemporànea en Mallorca** de G. Sabater i **Un siglo de Pintura y Arte** de Gafim.

Dins una època no gens escaient pels inconformismes crítics, s'imposà a Mallorca una pintura que es limi-

tava al paisatgisme melós, a l'apunt costumista de la vida pagesa o ciutadana i al retratisme burgès d'una insuportable llamineria. Tot rastre d'avantguardisme era precipitadament lligat a sospitosos radicalismes polítics. Enmig d'un món tràgic erem gairebé un paradís de llum i quietud. Mentre fronteres enllà l'irracionalisme pessimista de signe existencial informava les obres de Dubuffet, Pollock, Tàpies i altres aquí seguïen rutilants de bellesa els roquissars i les pinedes. Un extraordinari precursor de l'informalisme, Wols, havia caplevat per Mallorca abans de la guerra. Si l'haguéssim descobert no n'hauríem fet gaire més cas que dels restants personatges que volgueren mostrar-nos un art mínimament problemàtic. La crítica ressenyava puntualment exposicions d'una insubstancialitat abso-

luta amb el tòpic escaient en cada cas. Aquest plumífers arribaren a aconseguir veritables filigranes en la tasca de fer arribar als lectors un absolut buit conceptual de presentació atraient i digestiva. Sense veus discordants, aquesta literatura complí perfectament el seu paper destructiu i persuadia diàriament els illencs que l'art de fronteres enllà vivia una follia estranya, un malson aberrant que es resoldria amb un retorn contrit a la veritat de la llum, la joia i la forma. La burgesia local respirava satisfeta davant la tela postimpressionista que presidia els àpats familiars. La trama era, amb tot i això, incompleta. L'artista no bastava que fos un bufó de la mentalitat conformista, més o menys ben remunerat segons els casos, havia d'humiliar-se una mica més encara: practicar competicions espor-

CRIADA. 74

a.	AZUL CELESTE	d	GRIS PASTA
a'	AMARILLO AZÚLES (CARNE)	d'	BLANCO
b	" CADMIO NARANJA	e	VIOLETA (FONITO)
b'	" REAL	e'	1/4 CARMIN CLARO
c	VERDE KIMMAL		+ 3/4 BLANCO
c'	" ZINC CLARO		CATALOGO COLORES OLEO
			- NIR -

tives per a divertiment dels seus senyors. S'institucionalitzaren les curses plàstiques. Els crítics-gasetillers foren potenciats al poder judicial inapel·lable i se'ls atorgà el control de les subvencions que, entitats públiques i privades destinaven a «la promoció de l'Art». La dependència de l'artista es féu, doncs, total i absoluta.

Establert el joc, s'establí un monopoli quasi dictatorial d'una plàstica reaccionària i inocua. Els contactes amb la dinàmica internacional foren tallats radicalment. Les possibilitats d'informació, a l'illa estant, eren nul·les. Només veus solitàries, nodrides de la seva pròpia subjectivitat, pogueren fugir de la putrefacció: Jaume Mercant, Miquel Rivera Bagur... Les temptatives de grup per somoure l'atonía fracassaren ràpidament. El canvi es produí arran de les transformacions socials i econòmiques derivades del fenomen turístic. La temptativa del Grup Tago, progressiva i esperançadora, fou prematura, emperò. A la fi dels seixanta, les noves forces socials es deixaren sentir en el terreny artístic i començà l'esfondrament del bagatge estèril heretat de la postguerra. La primera fita d'un ressò eficaç fou la Sala Pelaires que ens posà a l'abast noms potser ja integrats dins l'art internacional però encara revulsius per a la nostra circumstància. Els joves artistes locals començaren a donar-se a conèixer mitjançant nous centres d'exposició: Llibreria Tous i Quatre Gats i, marginalment, amb Ariel i Galeria Llatina. Proliferaren les sales d'art, sovint efímeres, i el nou art començà a arribar als altres nuclis de l'illa. S'enderrocava un passat no precisament digne d'enyorança...

Convé dir que la liquidació del monopoli de la plàstica de postguerra i dels seus creadors i apologistes pren més la forma d'una lluita que no d'una substitució. Si aquell pseudoart havia sorgit com a dominador absolut arran d'una victòria política d'unes forces determinades, el nou art no pot fer altre tant perquè la situació de protagonisme polític resta en mans de l'element burgès. Emperò dins aquests hi detectam canvis ben significatius. Els animadors dels nous corrents artístics són elements de la burgesia il·lustrada i els joves artistes mallorquins es recluten més de la petita burgesia i les classes mitjanes que no de l'estament obrer i

camperol. La revolta de la nova plàstica pren, doncs, políticament l'aire d'un moviment originat dins la presa de consciència d'uns sectors del món petitburgès que empen les eines que la seva posició de contacte amb la cultura els ha fornit per a fer la pròpia autocrítica i la de la realitat que els volta. I la presa de consciència implica l'enfrontament amb el muntatge alienant bastit entorn de l'art a partir de la postguerra. **Criada 74** és, en aquest sentit, la culminació d'una revolta.

La reflexió sobre el sentit i les possibilitats del quefer artístic duta a terme pels joves illencs —palesa des d'aquestes pàgines amb les respostes al nostre qüestionari **L'Art vist pels artistes**— porta al descobriment dels mecanismes de control alienador i, a la fi, a la resignació —interessada o desesperançada— en uns o a la rebel·lia irritada en altres. La penetració d'un art més exigent i obert implicà immediatament un rebuig o un distanciament enfront dels mites pictòrics locals. Seguidament es posà en qüestió les galeries que continuaven aferrades a la divulgació d'uns productes artistes tronats i anacrònics: Cercle de Belles Arts, Galeria Dera, etc. La topada amb una crítica immobiliària aparegué també. Primerament els joves deixaren de llegir les gasetilles periodístiques amb un somriure commiseratiu per a l'autor. Sabien que era només una forma disfressada de propaganda. S'irritaren amb els atacs reaccionaris dirigits a Joan Miró. Arribada l'hora de mostrar al públic els seus treballs s'assabentaren definitivament que la crítica closa dins la lloança de l'olivera era un entrebanc que calia combatre per aconseguir una situació que fes possible l'existència d'un nou art. A la fi tocà el torn als certàmens des d'on els desacreditats plumífers seguien dictant la seva llei i subvencionant escandalosament veritables monstres pictòrics.

La primera revolta contra els certàmens —i tot el que impliquen— fou un sistemàtic absentisme. Mostres «prestigioses» —al dir dels crítics esmentats— com el Certamen Internacional de Pollença, el Saló de Tardor del Cercle de Belles Arts, el Premi «Antoni Ribas» dels Ciutat de Palma... mostraven una absència gairebé total dels noms més dinàmics de la nova pintura illenca. O bé els ar-

tistes hi concorrien amb un decidit propòsit de provocació, recerçant el rebutjament dels acadèmics per després poder impugnar-lo: les **biografies** dels expositors d'**Ensenya 1** reivindicaven aquest rebuig com un mèrit dins la seva història plàstica.

Criada 74 dona transcendència i coherència a la denúncia del mecanisme embrutidor dels certàmens plàstics tal com els coneixem a Mallorca. Hi participen C. Bonnin, B. Cabot, J. Canyelles, V. Castanyer, M. A. Femenias, A. Muerza, Ll. Muntaner, C. Roig, V. Torres i M. Trias. El seu treball ha consistit en realitzar un oli d'acord amb un esquema preestablert en les seves formes i colors, dins el qual només és de tractament lliure un element. La paròdia —dins la línia de l'Art Conceptual— apunta inequívocament a la matusseria prefabricada de l'art integrat que s'exhibeix i triomfa als certàmens. La participació, d'altra banda, pot ampliar-se amb l'obra de tot aquell que vulgui realitzar l'obra establerta per l'esquema. El manifest-catàleg de **Criada 74** recull les reflexions individuals de cada un dels artistes esmentats i, a més, ofereix un text comú que és una forta requisitòria contra els mecanismes que impedeixen el lliure desenvolupament de l'art a l'illa. Una certa crítica afirmarà que la nòmina no recull precisament els creadors més rellevants de l'art jove local. D'acord, no més en part. Però convendria pensar que els qui no han participat a **Criada 74** tot i aspirant a un art més obert —Joan Palou, Pere M. Gelabert, Gerard Matas, Andreu Terrades...— ho han fet sens dubte perquè creuen que la putrefacció del món dels cursos plàstics mereix més el silenci que la provocació. **Criada 74**, abstencions al marge, interessa per això: una revolta que es concreta i passa a la provocació directa i denunciadora. «Pensam que CRIADA-74 que va néixer al certamen de Felanitx d'enguany, haurà de fer-se extensiva a altres certàmens, quan sigui necessari i en el temps que calgui...» llegim en el manifest. Es clou definitivament el temps del conformisme...

Criada 74, s'exposà a la Llibreria Tous des del 5 de Novembre. Del catàleg se'n féu un tiratge de 250 exemplars.

CRÒNICA DE TRES

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes **Guarch**

Major, 45 - Tel. 540291 - SA POBLA

Banderins SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150-2.ª-1.ª Telèf. 25 26 33

PALMA DE MALLORCA

Una noia feta de pensaments

Vaig anar a casa del capellà mort. Havia exhalat el darrer sospir en completa soledat. El trobaren una tarda estiuenca, quan ja la seva absència era massa prolongada i el sagristà l'havia anat a cercar. Estava tapat cap i tot. I quan van treure el llençol se'l va veure —les mans plegades damunt el pit, serrant el rosari, que havia estat l'únic company de tantes nits— com un ninot fet de cera —els ulls dolçament closos i un somris mig dibuixat als llavis, con si hagués mort somiant belleses—, voltat de brillantor somorta, talment un sant. Durant setmanes, una coa inacabable de pelegrins devots visità la casa del capellà vellet, del capellà més bo. Sense aglomeracions, sense fingides tragèdies, tothom compartí el parer que aquell home havia estat un sant. I fins i tot abans que l'assumpto arribés a l'oïda papal, tothom pregava al capellà vellet, que intercedís en solució dels seus problemes davant Déu-Nostro-Senyor. I encara que les corrues ja havien finit, quan jo vaig anar a casa del capellà mort, continuaven les visites. Per això, amb intenció de no trobar ningú, hi vaig acudir a la nit. Tenia germans, el capellà, que foren els qui em permeteren —gràcies a les bones relacions que amb ells mantenia— d'anar al casal quan ja era nit tancada, quan la lluna de coure d'Espriu i el seu amic Poe havia tret verdet i perdut la seva claredat.

Amb una clau antiga, de color negre mat, vaig obrir. La porta era vella. Ombra davant i penombra darrera. M'arribava, d'espatles, la llum esmorteïda del carrer. Vaig fer unes passes. Vaig palpar les parets. Cercava l'interruptor i no el trobava. Vaig mirar si era darrera la porta i vaig haver de tancar-la. La negror més espessa m'envoltà. No hi era. Vaig cercar el pestell, per tornar obrir, i no l'ensopegava. No trobava res, la porta s'havia buidat. Posava la mà plana per contactar amb ella i arribava més i més endins, fins que el braç estava ben estirat. Ni el marge no abastava. Vaig avançar poc a poc, ja que aquell misteri m'infonia respecte, però no por. I quan havia fet milers de passes —subjectivament foren milers, sempre esperant topar i no topar mai amb res— vaig entreveure claror. Augmentà progressivament la llum i aviat es va veure que el passadís era tan ample com la casa, sense que hi hagués un sol adorn, un sol moble. I la claror venia del forat de l'es-

Això i el dibuix ho va fer en PAU FANER, ésser hipotètic, el dia 9 de juny de 1972

cala. Vaig pensar que m'hauria equivocat de direcció i que, en lloc d'anar cap a la porta, havia anat cap endins.

L'escala era estreta. Els graons estaven molt gastats. Pujava cada cop més ràpid, cada vegada més curiós. M'empenyia un deler morbós. I dalt de tot, el forat que menava a la cambra del capellà era redó. I el tel de llum era tan gruixut que no es veia més enllà. Impulsivament el vaig foradar, i se'm va quedar enganxat a tot el cos.

Eren teranyines de quatre dits d'amplària. Que n'era d'intensa aquella llum! I tres aranyes com crancs desmesurats, tres taràntules de tentacles tallants, vermelles i altes com els meus genolls, em rodejaven. Vaig començar a estremir-me. Ara sí que vaig tenir por. I les aranyes van riure. Foren rialletes apagades. I ja m'havien pujat pel cos i em llepaven, amb llengües allargassades i llefiscoses, llengües blanques, com moribundes. M'havia quedat rigid. Esperava que em mosseguessin. Em trametrien el seu verí i m'inflaria com una bóta. Moriria instantàniament. Hi estava disposat, puix que aquell era el meu destí.

Havia clos els ulls i els vaig obrir quan vaig notar que qualcú m'arrabassava les taràntules. Tenien les potes espinoses i trigaven una bona estona a desistir-se dels meus vestits. Dues, me'ls van foradar. Les llengües ja no em llepaven el rostre i —frenèticament— em vaig fregar la cara, em vaig esbullar els cabells. Hauria volgut dutxar-me ara mateix. I mentre em sacsejava, vaig sentir una veu molt amorosa: «Hala, a ser bones allotes; a jau-re!». Una veu femenina. D'esquena a jo, mig ajupida, aquella noia enviava les aranyes al seu racó, com si es tractés dels cans més inofensius.

Després es va girar, em va mirar, em va somriure. «Els hi dic mil vegades que no han d'ésser pesades i mai no em volen creure», m'explicà. Podeu suposar el meu trasbals. Em trobava a la cambra del capellà. La llum fluorescent queia de les parets i del sostre, que n'eren pintats. Allà les taràntules d'ulls inexpressius. I davant jo una noia molt bonica, amb els cabells una mica curts, els ulls suaus, el rostre esvelt... Em perdia en un mar d'inquisicions i ella mateixa m'explicà que el capellà havia exhaurit la seva vida estudiant, fent tot el bé que va poder. Aquell home havia tingut el cor tan net, l'interior tan blanc, que expellia llum quan dormia, per això havia tenyit les parets i el sòtil de l'habitació. Tanmateix, adesiara al llarg de sa vida, perdia el control del seu pensaments i —tot defugint-ho ell— havia format aquella noia meravellosa que jo tenia al meu davant, que dominava fins i tot les taràntules. ¿Quí hauria gosat apropar-s'hi? ¿Quí hauria pogut suposar que aquells monstres eren inofensius?

Però el capellà havia restat fidel a les seves creences.

El municipi de Sant Joan, enclavat enmig d'una rodalia de pobles de l'interior de Mallorca —Montuïri, Sineu, Petra i Vilafranca— és com si diguéssim el bessó de l'Illa. Ho és per la seva situació gairebé de les més centríques, amb les seves terres fecundes i la seva agricultura abundosa. També, per l'agre viu del seu folklore, per la idiosincràsia de la seva gent, i per l'esperit pairal que s'hi respira. Vila humil, no sobrepuja els dos milers d'habitants, i conserva un tipisme que fa enveja. No cerqueu que us hi parlin en foraster: a molts se'ls travaria la llengua i se posarien a tartamusejar. Poble profundament religiós, fa una seixantena d'anys no se va entendre amb el rector —que era de fora—, i va faltar poc perquè no el cremassin de viu en viu. El bisbe els envià un regent de la localitat, que els sabés comprendre el tarannà, i la rèplica va ser que poble i regent, en plena República, bastessin una església com una catedral. En aquesta mena de catedral hi hem assistit a uns oficis litúrgics en la nostra llengua, que ja desitjaríem prou per a molts de grans temples de la Ciutat. La capella parroquial que dirigeix un jove artista, hi canta polifonies en vernacle, una autèntica meravella. La gent hi va a missa i omple l'església de gom en gom. Sant Joan, amb els pobles del centre, conserva una densa personalitat.

Escriu aquest comentari amb motiu de la diada que s'hi celebrà el 17 de novembre darrer. Un diumenge d'estiu de sant Martí, amb un sol tebi i una mica malalt. Aquest dia, Sant Joan se trobava de festa grossa. No és que no en tenguí de festes en l'any: el diumenge d'«es pa i es peix», la diada «d'es botifarró», festivals del motor i de l'esport... Però aquest diumenge de l'estiu de sant Martí tenia una significació única. La crema del poble —Sant Joan té la seva crema i no poca—, anava de gala i endiuemenjada. És que Sant Joan ha sabut destriar d'entre els seus fills un fill eminent i li ha volgut

UN POBLE, AVUI

per Miquel Gayà

retre justícia en vida, que és la justícia més difícil de retre. No hi ha hagut envegetes, ni maledicències, ni entrebancs, ni embolics de mala llei; i això en un poble petit és un miracle.

Aquesta diada, doncs, Sant Joan ha volgut declarar Fill Predilecte un intel·lectual de la localitat, el P. Rafel Ginard Bauçà. Dic de la localitat, i no és ben exacte; perquè el P. Ginard, natural de Sant Joan, és un religiós franciscà que resideix en els convents de la seva Orde, fora del poble, i a més, desborda els àmbits de la seva i de qualsevol altra localitat. Mes, això sí: el P. Ginard hi ha comparegut sovint, hi ha predicat, hi ha treballat, i el poble l'ha sentit sempre ben seu. El P. Ginard s'ha interessat sempre per les coses de la vila pròpia, hi ha recollit moltíssim del seu material folklòric, i ha escrit sobre temes santjoaners: sobre Consolació, Fra Lluís Jaume, records autobiogràfics. Les

millors pàgines del seu llibre *El cançoner popular de Mallorca* —en certa manera parió de *La minyonia* d'En Riber— descriuen fets de la contrada nadiua, tal com era en la seva infantesa. El Sant Joan que l'autor va viure a les primeries de segle, quan la gent als cotxes automòbils els deia «carros de foc», i contava les rondaies sense haver-les hagut d'aprendre en cap llibre.

I aquest diumenge Sant Joan se vestí de festa. Hi hagué missa concelebrada amb dotze capellans. El P. Ginard que la presidia, em va semblar com un bisbe —un bisbe modest i ben senzill, tal com els demana l'Església d'avui—, i la presidia amb una dignitat commovedora. Hi havia les autoritats del poble i de la província: don Antoni Mora en representació del govern civil, el director provincial de l'I. N. P. don Gabriel Morell Font dels Olors, el batle d'Artà don Miquel Pastor i Vaquer —que el va de-

clarar Fill Adoptiu—, el Provincial de l'orde franciscana, etc. Després, els actes cívics, amb el descobriment d'una làpida al nou «carrer del Pare Ginard Bauça». Tot seguit, a l'Ajuntament, sessió extraordinària, amb descobriment del quadro del nou Fill Predilecte, obra del pintor Joan Calafat. Entre els nombrosos assistents, hi havia una petita —petita, però significativa— representació d'escriptors insulars: Francesc Riera Montserrat, Jaume Oliver d'Aubocàsser, Bartomeu Rosselló i Vaquer, Miquel Pons, Joan Miralles Montserrat, el franciscà P. Miquel Colom, Miquel Arbona Oliver... I les adhesions escrites de batles i ajuntaments d'altres localitats. I dels poetes i escriptors Guillem Colom —amb uns versos que foren llegits solemnement—, Francesc

de B. Moll, el P. Miquel Arbona Pizà per la Universitat Autònoma de Barcelona, Octavi Saltor, el P. Joan Baptista Bertran, Jaume Vidal Alcover, Antoni Badia i Margarit, Andreu Ferrer i Ginard... El batle Francesc Company va sebre fer el seu paper amb justesa i precisió. El secretari Jordi-Ernest Miró se va desviure perquè tot sortís a punt. L'autor d'aquesta crònica, com a fill del poble —perquè a Sant Joan ho volen tot de casa—, pronuncià el parlament biogràfic. El P. Ginard en llegí un, de gràcies, que va ser una filigrana de modèstia i naturalitat. El representant del governador civil tancà l'acte amb unes paraules també en mallorquí.

La festa va tenir per complement un dinar d'homenatge en el nou saló de Ca'n Tronca. Una

taulada de cent-deu comensals: ja me direu! N'hi havia de fora poble, mes els del poble també s'hi veien: lo millor i lo més granat, bé que no hi faltaven gent modesta, amics i familiars; tot-hom hi volia esser. Pens que no se pot demanar un homenatge més càlid i entranyable, més sincer i cordial. L'homenatge del poble propi, que li ha fornit les eines més valuoses del seu treball intel·lectual. Cap a les darreries, una sorpresa: el batle en nom de tots li va fer una ofrena simbòlica que consistí en un exemplar finament relligat de les *Obres completes* de Salvador Espriu. I, a més, l'edició tot just treta dels obradors tipogràfics, d'un fullet primorosament imprès, amb el parlament biogràfic que poques hores abans s'havia llegit —encara en les quartilles fresques— a l'Ajuntament. L'homenatjat, amb el batle, en varen poder oferir exemplars a cada un dels assistents. La festa no podia sortir més redona.

L'ANGEL BLAU

Exposa postals nadalenques
de Pau Fornés

Venda de llibres
antics i moderns

c/. Sant Bernat, 2
(darrera la Seu)

Tel. 21 60 96

CIUTAT

Cròniques de Califòrnia (VI)

També la gent

A les cròniques passades he parlat prou del meu record de Mallorca en sentir-me trasplantat a aquesta terra, d'aquesta manera he procurat de definir-vos-la especialment de cara al cultiu que m'ha fet venir fins a tal lloc. Amb tot, pareixia que fins ara només hi havia aquesta àmplia Vall Central de Califòrnia, amb tota la seva agricultura, especialment els ametlers, però sense una gent, no sols la lligada a aquesta terra, que hi fa feina i aida les diverses produccions agrícoles, sinó també tota l'altra, que de fet determina la població d'aquest país, quan només un 5% de la població activa se dedica a l'agricultura. Crec que convé de mirar un poc aquesta població també, ja que d'ella depèn tot aquest país, i no estaria massa bé passar-hi per damunt.

Perventura convendria dir que Califòrnia és l'estat que té una població més variada. A més d'una capa que podem anomenar blanca, d'origen generalment europeu, més proper o llunyà, i d'una població negra de la qual tots n'hem sentit

parlar més o manco, amb els problemes que planteja en aquest país, a Califòrnia hi ha tres minories molt importants, a més d'una població d'origen filipí que també compta. Aquestes tres minories són la japonesa, la xinesa i la mexicana.

La minoria japonesa té el seu origen en els obrers agrícoles que a mitjan segle passat, quan Califòrnia encara era mexicana, el colonialista suís Sutter va dur per a conrar amb una mà d'obra barata les seves terres. Aquesta població a poc a poc s'ha establert i malgrat certs contratemps (durant la segona guerra mundial els posaren en camps de concentració) la majoria és de propietaris agrícoles benestants.

La minoria xinesa és especialment comercial i se troba a les ciutats, no al camp, i per tant no importa d'aturar-m'hi molt.

La minoria mexicana ja representa un paper més diferent. Descendents, en menor part, dels mexicans que vivien a Califòrnia abans del robatori dels Estats Units, i especialment immigrants en recerca de treball, molts d'ells són ciutadans nordamericans, però hi ha també prou immigrants il·legals, degut a la situació mexicana. Aquesta minoria constitueix els *chicanos*. Una petita part ha assolit una posició més o manco digna, però la majoria són simplement obrers no especialitzats. Mancats en general de cultura, enmig d'una lluita cultural contra la qual no poden oposar cap tradició, se voldrien incorporar totalment dins la societat nordamericana, però per altra banda les seves característiques racials els condicionen de tal manera que realment són una marca de diferenciació. Parlen generalment el castellà, encara que un castellà degenerat ple d'anglicismes, però hi volen renunciar per a entrar dins la societat nordamericana que els rebutja. M'he trobat amb el cas d'una dona que no va voler que els seus fills parlassin el castellà perquè no se trobassin amb els inconvenients am què se trobà ella: ara que ja són majors no se poden aplegar amb amics nordamericans perquè els rebutgen a causa de les seves característiques racials que els descobreixen, però tampoc amb altres amics *chicanos* perquè no parlen castellà, i ara és quan la mare reconeix el seu error. I és que els *chicanos* són una població completament desorientada, perduda, en recerca d'una personalitat, quan el nivell cultural ho permet, de reivindicació i, especialment, de dignitat.

4CATS
galeria d'art
C/ San Sebastian, 7
Tel. 22 64 93 Palma

FRANCISCO LAGARES

2 desembre 1974

4 gener 1975

Ès així com ha sorgit el moviment de *La Raza*, que parteix des del presupòsit realment vertader que Califòrnia és una terra mexicana virtualment ocupada pels exèrcits nordamericans i, per tant, robada. Diuen que aquesta és la seva terra, i encara que aquesta idea paresquí condemnada al fracàs, pot servir de base per a una conscienciació, que és lo que necessiten, ja que poc se pot demanar a una població formada especialment per obrers agrícoles, o en tot cas per obrers no especialitzats, quasi sempre explotats, problema actualment ben candent quan el moviment de reivindicació ha pres força i s'intenten moviments d'associació i fins i tot de vaga, terme que aquest país no coneix massa.

I és que l'agricultura d'aquesta Vall Central de Califòrnia depèn en gran part de la mà d'obra *chicana*, especialment a l'hora de la collita de fruites i verdures. Aquesta és una de les raons per les quals pens que la situació agrícola d'aquest país no respon realment a uns plantejaments econòmics normals. Per una banda hi ha una gran mecanització, i pareix que s'hi pensa prou, especialment per al cas que un dia pugui mancar aquesta mà d'obra, però per altra banda s'utilitza aquesta mà d'obra en unes condicions realment lamentables. Aquests obrers són realment explotats, cobren els sous mínims d'aquest país, no tenen cap dret d'associació per a defensar-se i normalment són traslladats de sud a nord a mida que cada lloc se troba al seu moment just de collita, vivint en unes condicions quasi miserables a vivendes temporàries, moltes de vegades deixant els al.lots completament abandonats, ja que ambdós pares, així com els al.lots amb edat, van a la feina. Aquest país, que realment és de contrast, ofereix per altra banda la iniciativa de senyores que se tornen per anar a guardar els infants, a fi que no estiguin sols. Per una banda hi ha una explotació total, i per l'altra uns oferiments espontanis.

Teòricament els *chicanos* tenen dret a associar-se, però ve a esser dins sindicats ja establerts i dominats per altres, de manera que no poden presentar cap reivindicació de tipus social. Un aspecte d'aquesta tensió és la «guerra de la lleuga», que oposa una de les cadenes més importants de supermercats d'aquest país (i aquí pràcticament només hi ha supermercats), «Safeway», amb els obrers, a causa d'haver fet un contracte directament amb certs distribuïdors que no accepten les reivindicacions dels obrers, encara que el conjunt seria difícil d'explicar. D'aquesta manera se fan piquets de boicot davant aquests supermercats, se fa propaganda contra ells... Se tracta d'una tensió que, en aquest país, partidari de la lliure empresa encara que faci mal al qui sigui, poc farà, però que ha començat qualque cosa.

Hi ha alguns dirigents que intenten d'unir els esforços, i sobretot la gent. És difícil preveure què passarà, però els *chicanos* comencen a despertar-se i a rebel·lar-se contra la seva condició injusta, davant un país que no se preocupa d'injustícia sinó sols de fer negocis. I la tensió hi és: fa poc un conegut meu sudamericà, i per això el confongueren amb un *chicano*, s'acostà a un hort i li sortí l'amo amb escopeta, perquè temia que no s'hi acostàs per induir els seus treballadors, *chicanos* com podeu suposar, a fer vaga.

I aquests propietaris, amb un sentit exageradíssim de la propietat com sols se pot trobar a aquest país, no cregueu que siguin sols els WASP. Però d'això en puc parlar un alte mes, perquè els WASP defineixen realment l'essència d'aquest país.

Rafel Socies i Company

IV exposició de Ceràmica:
5 segles de ratjola espanyola.
Col·lecció Joan Cabot

Pròxima exposició: cornucòpies
de llaua d'En Miquel Medina
(21 desembre)

Bruixeries

c. Estanc, 25

Palma de Mallorca

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

LLIBRES

GASTON VUILLIER, **Les illes oblidades** (Editorial Moll, Ciutat de Mallorca 1973). Traducció de Nina Moll Marqués.

Els llibres de viatgers i de viatges, que abundaren tant a l'Europa imperial i imperialista de la segona meitat del segle XIX, foren conseqüència, per una banda, de l'interès creixent pels assumptes relacionats amb la geografia i d'un gust cada cop més intens per l'exòtic i l'estrany; i per altra banda, del desenvolupament econòmic d'alguns països que possibilità, per mitjà del progrés de la tècnica, la utilització de mitjans de transport més ràpids i segurs.

Així començaren a proliferar llibres i revistes sobre els temes més diversos, però amb el denominador comú de posar a l'abast de l'europèu cult —que és el qui podia llegir aquests llibres i àdhuc viatjar— el coneixement d'uns països més o menys allunyats que seguien conservant costums i maneres de viure que resultaven distints i fins «anormals».

Dins aquesta floració de publicacions cal subretjar la revista francesa **Le Tour du monde**, on els anys 1888 i 1890 aparegueren una sèrie d'articles firmats per Gaston Vuillier que tractaven d'unes illes situades al Mediterrani occidental. Vuillier, artista rossellonès, prototipus de l'europèu de la seva època, visità en dues ocasions les dites illes, i per mor de l'èxit que tingueren els seus reportatges, decidí de publicar-los separa-

dament en dos volums i sota el títol suggestiu de **Les illes oubliées**. L'editorial Moll ens ha ofert el primer d'aquests volums en versió catalana, i el seu contingut tracta de les impressions recollides per Vuillier en la seva estada a Mallorca, Menorca i Eivissa (el segon volum és dedicat a Còrsega i Sardenya); la seva lectura ens permet gaudir de la visió d'una societat caracteritzada per un hermetisme secular, i amb uns patrons socio-culturals, força allunyats dels establerts a Europa, d'on deriva l'èxit del llibre que reunita les condicions demanades pel lector francès, alemany o anglès. Aquestes illes oblidades actuaren per als lectors esmentats gairebé de la mateixa manera que ens impressionen a nosaltres els programes televisius de Miguel de la Cuadra Salcedo o del doctor Rodríguez de la Fuente; i tal vegada gosaria dir que per a molts dels lectors actuals els resulti una narració distant, en la qual —tret de les anècdotes sobre músics típics o arxiducs errants— no identifiquin part del seu ser històric. No cal estranyar-nos d'això si pensam que els valors socio-culturals de Vuillier va descobrint directament o indirecta han estat transformats avui en dia en articles de consum que es venen bé als mercats turístics europeus, encara que no hagi estat permès, als hereus propis d'aquesta societat, d'identificar-se totalment amb aquests valors.

ISABEL MOLL I BLANES

JOSEP SUREDA I BLANES, **Petites històries**. (Editorial Moll, Col·lecció «Les Illes d'or», 101. Palma, 1971).

ID., **Mallorquins d'ahir** (Ed. Moll, Palma 1974).

«Amb un interval de poc temps, han aparegut dos llibres de Josep Sureda i Blanes, en els quals l'autor ens ofereix —a manera d'assaigs— la visió d'un període de la nostra història, que abraça des de finals del s. XVII als finals del XIX.

No es tracta d'una successió d'escrips encadenats cronològicament, sinó que, per mitjà de l'anàlisi d'una sèrie de personatges, l'autor ens proporciona una idea molt aproximada del moment històric esmentat, centrant-la en l'estudi de l'home individual com a fruit d'unes coordenades històrico-socials precises. Sureda i Blanes no intenta dissecar escrupolosament cadascun dels seus personatges, sinó que els presenta dins un context històric concret, que aplega tant les coses més limitades de la vida quotidiana, com les amples i definitives del context cultural on l'home és immers. Com diu Josep M. Llompart referint-se a això darrer, el que pretén Sureda i Blanes és comunicar-nos «el saber científic com a via de perfecció de l'home, com a factor de progrés de la humanitat». (Pròleg a **Petites històries**, pàg. 11). I el més important d'aquestes obres és que ens donen la mida de la personalitat mateixa de l'autor: és a dir, Josep Sureda i Blanes és un home a

Articles d'organització
i d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOI

Gumersindo, 85-87
Tel. 29 30 18
Palma de Mallorca

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10
Davant la Diputació — PALMA

Galletes LOSTE

i LA PAYESITA

Majorista exclusiu per Mallorca:

C/. Viñaza, 24
Tel. 22 33 97
CIUTAT

la vegada integral, un home total, un humanista, i per això pot transmetre la visió que ens dona dels seus personatges.

Tal volta el que podem concloure la lectura d'aquests dos llibres sigui —endemés del contingut, molt important i narrat amb forma senzilla, amb un llenguatge ple de riquesa expressiva— la possibilitat de trobar-nos amb un dels representans més suggestius de la nostra cultura. L'única recriminació que fariem a l'autor seria la de no proporcionar-nos més avinenteses de poder-lo escoltar, llegint les seves obres.

ISABEL MOLL

MIQUEL S. OLIVER, *La literatura del desastre*, Introducció y notas de Gregori Mir (Ediciones Península, Barcelona, 1974).

Aquesta reedició de publicacions de Miquel dels Sants Oliver (1864-1920) comprèn els següents títols: *La literatura del desastre*, un estudi dedicat a la «Generació del 98» d'escriptors castellans, tres articles publicats a «La Almudaina» de Palma els dies 24 de març i 1 i 9 d'abril de 1908; *A través de unos libros*, recull d'articles també, publicats entre els 22 agost-5

desembre 1908, sobre la visió i interpretació d'Espanya en llibres anglesos i francesos, que influïren en els escriptors esmentats del 98; i finalment *Escritores catalanes en castellano*, articles també apareguts a «La Vanguardia» entre el 4 de desembre de 1909 i el 9 d'abril de 1910, i que tracten de passar revista als autors de què parla el títol, tot volent explicar les causes de l'abandó i prostració de les lletres catalanes en els darrers segles que precediren la Renaixença.

Miquel S. Oliver, que representa la tercera generació d'escriptors mallorquins de la Renaixença, lluità d'antuvi per donar a Mallorca una alternativa al procés renaixentista en el camp econòmic —realitzar una tardana revolució burgesa— i polític —assolir l'autonomia política—. La seva campanya regionalista a Palma i la seva intensa acció cívica no foren compreses dels seus conciutadans, tradicionalment acostumats al mínim esforç per el canvi i al màxim esforç per evitar-lo, cosa que el mogué a traslladar-se a Barcelona (1904) on desenvolupà tota la seva potencialitat d'intel·lectual amb amplitud i profunditat. Fou director del «Diario de Barcelona» i de «La Vanguardia», membre

fundador de l'Institut d'Estudis catalans, i fins a la mort, amb titubeigs i evolucions polítiques, jugà un paper importantíssim sobretot des del punt de vista intel·lectual, dins les opcions polítiques catalanistes i conservadores.

L'obra de Miquel dels Sants és de primer ordre per copsar aquell moment històric, tan ple d'esperances, que abraça el final del segle passat i els principis de l'actual. Com ens diu Gregori Mir, en la seva magnífica *Introducció*, es tracta de demostrar, amb la lectura de M. S. Oliver, com solucions i actituds que avui passen per «modernes i europees» foren ja plantejades aleshores. Aquest estudi del passat ens ajudarà a interpretar una mica millor el present.

Per això cal saludar aquesta reedició d'una part significativa de l'opus de M. S. Oliver i la tasca de Gregori Mir —que ben cert ens oferirà altres mostres de la seva investigació històrica— perquè ens poden orientar, a tots, en la redescoberta d'uns camins d'acció cultural i política, que foren encetats pel gran esdeveniment de la Renaixença i que encara no han assolit les metes a què van dirigits pel seu impuls natural.

P. LL.

Estam de bell nou al vostre servei

Ens hem renovat totalment

L'única cosa que és com abans són els nostres pastissos

Vos agraïm que hàgiu estat clients nostres

i esperam veure-vos sovint per ca nostra que és també ca vostra

CA'N

C/. Jaume II, 99 (Carrer d'es bastaixos)

Tel. 21 29 95

Ciutat de Mallorca

NOTICIAARI

Obra Cultural Balear: Junta General

Dia 13 de novembre l'Obra Cultural Balear va celebrar la **Junta General** corresponent al segon semestre d'enguany, a la sala d'actes de l'Estudi General Lul·lià, sota la presidència de la Junta Directiva i amb una assistència de més d'un centenar de socis. No es tracta evidentment d'una assistència massiva, ja que el nombre de socis s'eleva als dos milers, però, en canvi, poguérem observar una major participació dels assistents, interessant-se per les diverses activitats programades per aquest curs 1974-75.

Després d'haver-se llegit i aprovat l'acta de la sessió anterior i el pressupost d'ingressos i despeses prevists per l'any 1975, es va passar revista al pla d'activitats, concordant-lo amb els corresponents capítols del pressupost.

En primer lloc les activitats referents als cursos de llengua i cultura. A part dels cursos de llengua que tradicionalment es donen a l'Estudi General Lul·lià i a diferents col·legis de Palma, es va destacar la continuïtat de l'Escola Municipal de Manacor, que ha triplicat la matrícula i ha estès l'ensenyança del mallorquí a l'Escola Nacional de la Torre; el caràcter d'oficialitat i d'obligatorietat que han donat a aquesta ensenyança l'Institut «Antoni Maura» i el col·legi «Pius XII»; i l'establiment de cursos de llengua a l'Escola Nacional i al col·legi de les monges de Sineu.

El «Curs de Cultura de les Illes», amb tot i que segueix fonamentalment com abans, s'ha estructurat d'una manera diferent, dividint-lo en tres cicles per tal de facilitar l'assistència

de cadascú segons les seves conveniències. Paral·lelament es donaran cursos de cultura, en una versió abreujada, a diferents Instituts i col·legis de Palma i de fora de Palma.

Passant al capítol de conferències, la Sra. Antònia Bonet informà sobre un petit cicle, que començaria pròximament, de tres conferències dedicades a estudiar la revolució industrial i les seves repercussions sobre la literatura popular i l'art, a càrrec dels prestigiosos professors universitaris Srs. Jordi Nadal, Joaquim Molas i Alexandre Cirici Pellicer, i anuncià per al primer trimestre de l'any vinent un altre cicle dedicat a temes d'urbanisme i defensa de la naturalesa.

Seguidament el Sr. Antoni Tarabini va donar compte de la creació recent d'un Secretariat de Pedagogia amb la finalitat d'integrar les tasques escolars en la vida del nostre poble. Aquest Secretariat agrupa un nombre considerable de mestres i en escriure aquesta crònica podem informar que ha iniciat les seves activitats amb un curset sobre expressió dinàmica celebrat en el santuari de Santa Llúcia de Mancor, en el qual participaren un centenar de mestres sota la direcció de Núria Quadrado, Jaume Ornella i Pere Pavia.

La Secció de Teatre —informà el Sr. F. Moll Marquès— segueix amb el concurs de grups teatrals que finalitzarà amb una setmana de teatre dins el mes de desembre, i l'Escola de Teatre, animada per l'èxit que va obtenir el curs passat, prepara una altra tanda de cursets sobre temes que indubtablement despertaren molt

d'interès entre els aficionats al teatre.

El Sr. Jaume Aguiló va exposar l'estat actual de les gestions per a la creació d'un cine-club, que funcionarà dins l'Obra Cultural amb caràcter gratuït per a tots els socis.

La Secció d'urbanisme i defensa de la naturalesa, segons va informar el seu Cap Sr. Pere Nicolau, procurarà informar i orientar mitjançant circulars informatives i organitzarà conferències i taules rodones. Demanà la col·laboració de tots a fi de que a cada poble hi hagi almenys un col·laborador, i es va oferir per resoldre, a través d'aquesta secció, els problemes que vagin sorgint sobre urbanisme i defensa de la naturalesa i del paisatge.

Els Srs. Climent Garau i Francesc Moll expliquen l'increment del capítol del pressupost referent al calendari, que és degut a l'encariment extraordinari del paper. Demanen l'opinió dels socis sobre la conveniència de mantenir aquest calendari i els socis es mostren partidaris de continuar-ne la publicació, posat que és l'únic que s'edita a Mallorca en la nostra llengua.

A continuació el Sr. Sebastià Serra dona compte de la creació de tres delegacions noves de l'Obra Cultural a Montuïri, Alcúdia i Sóller i també de la creació d'un Secretariat de Pobles, que s'encarregarà de coordinar les activitats de les diferents delegacions.

L'exposició del pla d'activitats acaba amb una breu informació sobre les seccions de ràdio i excursionista. Aquesta darrera, creada fa escassament dos mesos, ha organitzat ja una

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Aïllants - Conductors - Termoelectricitat

Electrofil

Palma

S. A.

Margarida Caimari, 9-13 Tel. 22 75 24* 5. 6 Ciutat

sèrie de sortides ben interessants i convidada a participar-hi tots els aficionats a l'excursionisme.

Obert el capítol de precs i preguntes, alguns socis demanen aclariments sobre la reforma dels Estatuts a què ha fet referència al Sr. President. S'informa que el motiu principal d'aquesta reforma és l'ampliació del pressupost, que d'acord amb els estatuts actuals no pot passar de dos milions, quan, segons hem acabat de veure, aquesta quantitat és totalment insuficient per cobrir les despeses originades per les activitats que s'organitzen o que es podrien organitzar, si el pressupost ho permetia.

Es demana que, abans que la Junta acordi res sobre la reforma dels Estatuts, es doni una informació als socis a fi que puguin opinar. La Junta, per boca del Vice-president Sr. Joan Verger, manifesta que no solament seran informats els socis, sinó que també seran convidats a participar en aquest projecte de reforma que probablement serà presentat a la pròxima Junta General per a la seva aprovació.

Després d'una sèrie d'intervencions més sobre els programes radiofònics patrocinats per l'Obra Cultural, sobre la revista LLUC i sobre les delegacions s'aixecà la sessió i molts dels assistents es dirigiren al restaurant «Pequeño Mundo» on se va celebrar un sopar de germanor.

Pau Llabrés

La Delegació de

l'Editorial Casals, s. a.

de Barcelona

anuncia els seus

Textos de

**MATERNAL,
PREESCOLAR
i E. G. B.**

Local d'exposició:

C/. Sant Alonso, 8

Obert cada dia de 17 a 20 h.

Despatx:

C/. Joan L. Estelrich, 34, 2. on A

Tel. 22 43 84

PALMA

El grup de Teresetes de l'Obra Cultural Balear

Després de la nostra participació en el II Festival de Titelles de Barcelona el passat mes de maig, vàrem començar les actuacions pels pobles de Mallorca. Pertot hem tingut una acollida que ha superat de bon tros les nostres previsions i això ens anima a prosseguir amb entusiasme la nostra tasca. Hem actuat a les Festes Populars de Randa, Capdepera, Montuïri, Porreres, Selva, Sa Pobla i Pòrtol; i, dins l'àrea ciutadana, a les barriades de Génova, La Vileta i Es Rafal. També s'han fet representacions a Alcúdia, Alaró, Pollença, Algaida; i com a complement dels cursets de Llengua, a Santanyí, a Palma i a Monti-Sion de Porreres.

Hem de destacar l'interès dels organismes que han fet possible aquestes sessions de teresetes. Creim que la millor manera de correspondre és seguir una línia de continuïtat i millorament dels nostres espectacles.

En acabar aquesta campanya d'estiu pels pobles mallorquins, passarem a Menorca per actuar a distints pobles que s'han interessat pel nostre espectacle i, seguidament, ens dedicarem a renovar el nostre repertori

Si necessitau un vestit,
feis-vos-lo a mida, a

PAÑERIAS REUNIDAS

Gran assortit. Bons materials,
tant en llana 100 x 100 Austràlia
com en llana i tergal.

Preu: 6.500 pessetes

PAÑERIAS REUNIDAS

Plaça Santa Catalina Tomàs, 34
(davant el Palau de Justicia)

PALMA

Llibres Turmeda

novetats
d'hivern

**PREMIS CIUTAT DE
MANACOR**

TAULES DE MARBRE
de Joana Serra de Gaieta

SILENCIS
de Miquel Mestre

(pròleg de Salvador Espriu)

Col·lecció Gavilans

Col·lecció Tomir

per dur-lo a les escoles i a tot arreu on ens cridin.

Si voleu posar-vos en contacte amb nosaltres, vos podeu dirigir a:

OBRA CULTURAL BALEAR

C/ Vicenç Mut, 3

Palma de Mallorca

Gabinet d'Investigació Social.

Estudi General Lul·lià

C/ Sant Roc, 8.

Palma de Mallorca

Josep Gómez. C/ Cuartel, 4.º 29

Santa Maria del Camí.

Josep Banyo. Es Mitjà Pla. (Camí de Ca's Cabrer) Pòrtol

JOSEP GÓMEZ

Curset de Teresetes a Algaida

El dia que començarem no sabíem ben bé on arribariem. La idea havia nascut de l'interès que observarem en un grup de nins i nines en mostrar-los uns ninots mig acabats i de l'espectacle que presenciaren a continuació. Aquests menuts volien saber com ells podrien fer també ninots com aquells que havien vist. Així va esser com va néixer la idea d'organitzar el curset.

Arribava l'estiu, la jove tendria vacances i molts no tendrien altra feina que voltar per la plaça, mirar la televisió, llegir novel·les rosa... Però ells volien alguna cosa més i, per això, acolliren la idea amb vertader entusiasme.

El treball que feien en equip la vintena de participants en el curset els ajudava a conèixer-se més i, junts, anaven descobrint un món nou per a ells, aquest món fabulós de les teresetes. Han vist com, partint de la seva imaginació i amb elements molt senzills, poden comunicar moltes coses, expressar alegria i pena, donar vida als personatges que més estimen dels contes que aprengueren de més petits, i comencen així a descobrir el món del teatre, aprenen a comunicar-se amb un públic.

I així, plasmant en les seves senzilles, però vertaderes obres d'art, tot allò que els dictava la seva imaginació, creixia la seva cultura i feien renéixer un art que semblava que havien perdut. Un art que no pot morir, que no morirà perquè surt de dins. El que passa és que estàvem enlluernats per les coses fetes en sèrie, però sense vida.

Aquests són els motius pels quals la Delegació de l'Obra Cultural Balear d'Algaida va fer aquest curset. Es una experiència que recomanem a tots els centres d'ensenyament.

PERE FULLANA

Des de la Rambla

CRÒNICA de Barcelona des d'una Rambla pintada amb totes les rodelles de la crisi i el blau grana més cridaner (Visca - Barça - 75 - aniversari - gols - Rexach - manifestació - cançons - Virolai - Santa Espina - L'emigrant - Visca - Catalunya - només - futbol?) escrita enmig de les següents influències

«maudites»:

a) 50 anys de SUPERREALISME (1924 - 1974) (Visca la revolta superrealista!!).

b) ...anys de l'apocalipsi de cada dia.

c) ...anys de «*mañana es fiesta*» i la festa sempre és demà o demà passat o l'altre.

d) ...d'opressions que cada lector cregui que sofreix (aquest espai és per afegir del vostre puny una grapada de lletres dibuixant les vostres opressions. Si l'espai no vos basta no passeu pena, les duis esgrafiades per tot el COS: el mirall particular vos les retratarà).

J. Blanes Galeria d'Art

EXPOSICIONS

*

Pintura, escultura, gravats,
aquarel·les, dibuixos, esmalts
i tapissos

*

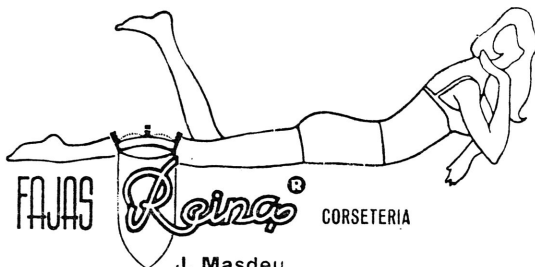
Obres en permanència de 50
pintors

*

Avda. Argentina, 50

Tel. 238082

Palma de Mallorca

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

PLAÇA DE CATALUNYA. 11'30 MATI. DISSABTE 9 NOVEMBRE: 2.000 TREBALLADORS DE LA SEAT CELEBREN UNA ASSEMBLEA. LA FORÇA PÚBLICA ELS CONVIDA A DISOLDRE'S. QUATRE DETINGUTS

Vos assegureu que no és una seqüència de **El fantasma de la llibertat**, la darrera pel·lícula de Buñuel, sinó un fet real que s'inscriu dins el super-realisme d'aquesta crònica que intenta ésser també tot lo contrari d'una visió idealista. (Entesos? D'acord).

Seguesc amb la materialitat d'uns fets dits (problemes d'espai, com sempre) d'una forma molt esquemàtica.

1.—Des de setembre els treballadors de la SEAT realitzen diversos aturs, bé solidaritzant-se amb vagues d'altres empreses, bé per recolzar les negociacions del seu conveni.

2.—Des del juliol hi ha una declaració informal per part de la direcció: **Serà necessari disminuir la producció perquè aquesta augmenta i les vendes disminueixen** (aquest any 12'5 % d'augment de la producció i 5'6 % disminució de les vendes).

3.—Dijous 7 de novembre: Ruptura de les negociacions del Conveni Col·lectiu.

La representació social (jurat d'empresa i altres membres) presentà 18 punts aprovats pels obrers a mitjans de setembre (entre ells: jornades de 5 dies, augment lineal 3.500 ptes. des de gener 1975 i revisions semestrals segons el cost de la vida, paga de beneficis de 10.000 ptes., eliminació de l'article 103, jubilació voluntària als 60 anys amb el 80 % del salari, etc.). La representació econòmica (direcció de l'empresa) va fer una oferta DE-FINITIVA en la que, a més de no coincidir amb els punts dels treballadors, es diu que **En el anterior convenio las circunstancias** (es refereix a la conjuntura econòmica) **permitieron satisfacer ampliamente las aspiraciones de mejora de los trabajadores, hoy tanto la situación y perspectivas del mercado como las dificultades de distinto tipo a que se debe hacer frente limitan necesariamente las posibilidades de la empresa.** Queda clar i ben clar. Quan hi ha crisi les butxaques quasi-buides s'han de buidar del tot. I segueix dient que **El fantasma...** no és ficció.

4.—Des del 30 d'octubre hi havia aturs de diversa duració i participació i el dia 5 i 7 i, especialment el dia 8 de novembre s'ha produït l'atur total a tots els tallers.

5.—L'empresa SEAT suspèn durant 10 dies «de empleo y sueldo» a 18.285 treballadors (en aquest número estan inclosos el personal tècnic i adminis-

tratiu, fet insòlit, que fa que la sanció cobresqui tota la plantilla).

6.—(i darrer punt fins ara del conflicte). Dissabte 9 novembre —torn matí - no poden entrar - fàbrica - Assemblea 3.000 obrers - Anada a **Sindicatos** - Portes tancades «por ser sábado» - Concentració Plaça Catalunya - Assemblea - Força Pública - Anada cap a Plaça Sagrada Família - Assemblea - Força Pública - 4 detinguts - Dilluns 11 matí reunió dels càrrecs sindicals - Dimissió del Jurat d'Empresa (60 representants sindicals) - Prohibició governativa de noves assemblees - Manifestacions dels treballadors (Zona Franca - Port - **Sindicatos** - Plaça Catalunya) - Solidaritat amb els treballadors de nombrosos sectors.

He explicat, fil per randa, aquest conflicte perquè és l'exemple típic del que succeeix a nombroses empreses durant aquesta tardor en què la protesta obrera es fa clara i massiva. Les peticions econòmiques són molt concretes. El moviment obrer empra **los Sindicatos** si l'afavoreixen i els desborda quan aquests volen fer d'apagafocs. Cal tenir en compte que la **Organización Sindical de Barcelona** per tal de no quedar de costat, ha experimentat un canvi en els seus plantejaments (dóna locals per reunions, recolza logísticament les reivindicacions, fa gestions oficials, negociacions paral·leles, assessories, etc., vol que les seves sigles vestesquin l'acció obrera, informa, més obertament, en els seus òrgans **Informa Sindicatos, Acción Sindicalista** d'un atur a la SEAT, pel 3er aniversari de la mort d'Antoni Puig Villalba, de les vagues, amb totes les lletres, a la **PIRELLI** a l'**HISPANO OLIVETTI**, de la crisi de la Indústria Tèxtil, etc.) i el **Delegado Provincial** senyor Socías Humbert declara coses així: **Los trabajadores tienen derecho a organizar asambleas en la Empresa. Si me entero que en algún momento alguna Empresa prohíbe una asamblea en la fábrica tomaré las medidas oportunas.**

Hi ha detencions per activitats sindicals il·legals dels que han gosat pujar a una taula del taller. La **Ley Básica del Trabajo** no arriba ni als treballadors ni als empresaris. La Seguretat Social té problemes, per un costat el conflicte dels MIR que ha tengut lloc a tot l'Estat Espanyol així com les reivindicacions de metges i infermeres per accedir a la plantilla i organitzar el seu treball, i per l'altra costat, la manca d'ambulatoris, com per exemple, al barri de Poble Nou on el 70 % dels obrers han hagut de cercar-se metges particulars degut a la insatisfactòria assistència sanitària.

Fi de la seqüència n.º 1. El fantasma segueix avançant.

«GILDA» I EL «DIRECTO» DE RADIO BARCELONA PREMI «ONDAS» D'AQUEST ANY) DEL 8-11-74 A LA UNA DEL MIGDIA

Vàreu ésser copejats per aquells centímetres d'anatomia de Rita Hayworth que turmentaren les consciències fa 25 anys?

Vàreu tremolar amb la veu, tota desig, d'aquella dona que canta: **«Amado mio, love me forever...?»**

Vàreu ésser bons mascles —com cal— i vos identificàreu amb el moviment de la mà de Glenn Ford quan la bufetada fatídica?

No, no i no! Ara ningú no ha sentit aquella infernal i satànica pudor de sofre d'un obscurantisme que va fer que fins i tot **un público formado** tengues escrúpols de veure una pel·lícula **Gravemente peligrosa**.

Per sort la raó triomfa —superrealísticament— damunt les foscores. I per això la taula rodona, de cara al públic, que es va fer a Ràdio Barcelona dins el programa **Directo** és alliberadora d'un silenci que pesa damunt **un tipus de Sexualitat: l'homosexualitat**. Intervengueren Josep M. Esplugas sociòleg, Joan García López i Maribel Aguilar metges, Albert Solà psiquiatre, President de la **Liga Española de la higiene mental**, Josep M. Ferrer psiquiatre-sexòleg i Roger de Gaimon advocat. I idiguieren coses com aquestes: Dr. Ferrer: **La homosexualidad no es ninguna enfermedad. La homosexualidad no tiene definición como enfermedad psiquiátrica lo cual no quiere decir que los homosexuales, al igual que los heterosexuales, pueden tener problemas de tipo psiquiátrico. En la «Asociación Americana de Psiquiatría» la homosexualidad ha sido apartada del cuadro de enfermedades psiquiátricas.**

J. M. Esplugas: **No me gusta hablar de homosexualidad, ni me gusta hablar de bisexualidad, ni de autosexualidad o masturbación. Yo creo que lo que existe es la sexualidad y así sociológicamente se pueden entender las cosas mejor. De estos 4 componentes de la sexualidad nuestra sociedad permite sólo la heterosexualidad i reprime las conductas de tipo bisexual, homosexual y autosexual.**

Dr. García López: **La homosexualidad no es una enfermedad psiquiátrica, ni médicamente tampoco es ninguna enfermedad, ni endocrinológicamente, ni en ningún otro aspecto.**

Dra. Aguilar: **Estoy completamente de acuerdo con el Dr. García López.**

La gent demanava coses a l'estudi. La gent demanava coses per telèfon (¿Tiene tratamiento la homosexualidad? Dr. Solà contestava: **La pregunta es compleja y si quizá tiene un sentido es en este momento y en este país. En otro país sería completamente absurdo. En Holanda plantearse que los homosexuales tienen que ser tratados sería un escándalo nacional.**

El fantasma segueix volant i me du a unes declaracions que fan al **Diario de Barcelona** dos al.lots (el major de 16-18 anys, el petit uns 14 anys) que venen insígnies de l'Alemanya nazi a la Plaça Reial. Se proclamen membres del CEDADE i diuen còstes així: **No nos importa que nos llamen fascistas, pero nuestra verdadera denominación debería ser nacionalistas. Y como tales creemos en un líder fuerte, en la lucha a muerte con la extrema izquierda y en el antemitismo. El tema del terrorismo no nos interesa. Quemar la marquesina de un cine o una miserable librería es una estupidez. Las cosas si se hacen, hay que hacerlas de verdad, arrancar el mal de raíz. Una vez en el poder nosotros organizaríamos nuestro Día del Libro quemando absolutamente toda la basura roja que anda suelta por ahí. Una gran pira como en la toma de poder de Hitler. ¿Has visto la película? Mejor: todos los rojos y los judíos en los pisos superiores del Colegio de Arquitectos de Barcelona y todos los libros de ideología marxista en los de abajo. Se les prende fuego a los libros y problema solucionado. Yo creo que un nazi no se hace, nace. «Auf Wiedersehen»** - s'acomiaiden.

Pareixen personatges d'una novel·la històrica però foren entrevistats un

diumenge d'octubre a Barcelona. Avui he somiat que aquests dos al.lots organitzaven una cremada contra Mallorca, un d'ells anava desfressat del Pare Garau, l'altre d'oficial de la Gestapo, els seguien un batalló de creus gammades amb potes que xisclaven: **Todos los mallorquines son moros o judíos. Mueran los moros y los judíos. Viva la raza!**

EL DISCRETÍSSIM ENCANT DE LA PARTICIPACIÓ

La universitat bull. Els estudiants bullen. Els professors no numeraris (PNN) bullen. Hi ha moltes opinions i es discuteix a totes les Facultats. Vos don un ventall de les paraules que sonen. Encara no hi ha cap decisió però a les assemblees es dibuixen una sèrie de punts.

Ens trobam amb uns plans d'estudis molt lligats amb la Llei d'Educació i si no s'arregla la planificació de les lleis d'educació és molt difícil solucionar aquest problema. Ens trobem davant unes diferències de falta d'un ensenyament crític, en lloc d'un ensenyament científic; en dir crític, vull dir lligat a les necessitats i a la realitat del poble català, del poble dels Països Catalans i crec que només a

través d'una nova elaboració de la política educativa es poden resoldre els problemes de la Universitat als Països Catalans.

Crec que un decret de participació podria acceptar-se si recollís els següents punts:

primer: llibertat de reunió, associació i expressió,

segon: possibilitat de revocabilitat immediata dels delegats pels seus cursos si aquests ho consideren convenient.

tercer: immunitat dels delegats;

quart: possibilitat de revisar democràticament el mateix contingut del decret de participació.

Un grapat d'opinions que tenen uns punts en comú: l'autèntica participació necessita unes llibertats democràtiques; la Universitat i la Societat van lligades; la Universitat ha d'estar arrelada a la realitat dels Països Catalans; cal una Amnistia de professors i alumnes separats, expedientats i sancionats; cal una autonomia universitària, una gestió democràtica, i la retirada de la policia de la Universitat.

Barcelona, 11 novembre 1974.

BIEL MESQUIDA i AMENGUAL

Assistència Palmesana

**SOCIETAT CULTURAL
I RECREATIVA**

vos convida a les representacions
periòdiques de teatre regional del

GRUP JOVENT

C/. Lulio, 21 Tel. 21 12 28

CIUTAT DE MALLORCA

**Ca'n Juan
de S'aigo**

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 21 16 53

Ciutat

INDEX

LLUC 1974

ALEGRET, Joan			
Llorenç Villalonga, narrador (I)	187		
Id. (i II)	220		
ALEMANY, Antoni			
Dels «cabildos» al regionalisme. Taula rodona	238		
ALENYAR I FUSTER, Miquel			
La insularitat i els seus costos	287		
AMENGUAL I BATLE, Josep			
Església local i conferència episcopal (Correu)	86		
Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89		
Trento, els sínodes mallorquins dels s. XVI-XVII i la llengua del poble (I)	269		
ANGLADA, Miquel			
Església de Menorca 73	45		
BARCELÓ I BOVER, Gabriel			
A Manacor, un exemple: L'escola municipal de mallorquí	111		
Premis «Ciutat de Manacor»	227		
BAUZA, Manuel			
Cercar una tasca comunitària	47		
BENNASSAR I VICENS, Bartomeu			
Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89		
Una Creuada fora temps: fe, política i divorci a Itàlia	151		
Temps de crisi, temps de signes	217		
BERENGUER, Eduard			
Sa Porta: una decisió mala d'entendre	67		
BESTARD I COMAS, Joan			
Els joves de Mallorca davant la problemàtica fe-vida	7		
BONNIN, Carmel			
Temps de crisi, temps de signes	217		
BOSCH, Pere			
Jesuschrist Superstar o una impressió fugaç de Londres	24		
Televisió en català, o el somni de mil nits estivals	75		
Tres notes breus per a tres pel·lícules	137		
CAMPINS, Antoni			
Petroli, turisme i crisi econòmica a Mallorca	144		
Dels «cabildos» al regionalisme (Taula rodona)	238		
CANTARELL, Oleguer			
La cultura valenciana al Principat	82		
CAPELLÀ, Llorenç			
Els premis «Ciudad de Palma»	49		
CARBONELL, Rafel			
Contestant a R. Cavaller (Correu)	86		
Maduració personal i renúncia (Correu)	170		
CASOLÀ, Angel			
LLUC d'ara (Correu)	59		
CAVALLER, Ramon			
Sobre la masturbació. Interrogants (Correu)	60		
Quina llengua ensenyam? (Correu)	170		
COLOM, Antoni J.			
Problemàtica del bilingüisme	209		
COLOMAR, Miquel A.			
(Article sobre Salvat-Papasseit)	273		
COLL TOMÀS Baltasar			
Visqué. Viu. Viurà?	183		
CORBERA POU, Jaume			
¿Per què l'homília en castellà? (Correu)	2		
Conversa amb el Dr. Antoni Comas	65		
Crònica de la Festa de maig	153		
Si l'Església ignora el nostre poble (Correu)	202		
CORTEY, Maria-Dolors			
Sense misses en mallorquí (Correu)	142		
¿Estranger a la pròpia Església? (Correu)	258		
«CRÒNICA DE TRES»			
Els objectes humans d'Andreu Terrades	27		
El paradís de Tomeu Cabot. Palou abans de Palou	51		
Sala Pelaires. Edicions d'art?	53		
L'art vist pels artistes	83		
L'art vist pels artistes	124		
L'art alliberador: del superrealisme a la poesia visual	161		
L'art vist pels artistes	191		
Conversa amb Rivera Bagur	224		
L'art vist pels artistes	252		
L'art vist pels artistes	277		
Criada 74: la culminació d'una revolta	299		
DURAN, Llorenç M.			
Nivells ambientals i selectivitat	260		
EDITORIALS			
La universitat per al nostre poble	3		
Crisi energètica: entre la realitat i el tòpic	30		
Contrarreforma i trauma	61		
Reconciliació i utopia	87		
La pena de mort	115		
Conjuntura o degradació	143		
Apertura i canvi?	173		
La llengua vehicle d'una cultura	203		
Les Illes: Província, «Cabildos», Regió	230		
La crisi: els seus costos socials	259		
Defensem la naturalesa; defensem l'home	286		
ESTADES DE MONTCAIRE, Joan A.			
Les homilies del bisbe en castellà (Correu)	60		
Massa importància a les relacions sexuals? (Correu)	142		
Dinars polítics (Correu)	172		
Sobre cursets de Cristiandat (Correu)	202		
FANER, Pau			
Una noia feta de pensaments	301		

FEBRER, Joan	L'Obra Cultural Balear a Menorca	109
FEMENIS I GAMUNDI, Miquel A.	L'art vist pels artistes	252
FERRÀ-PONÇ, Damià	D'avantguarda a avantguarda	272
FERRER, Antoni	Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89
FIGUERA I SALVÀ, Antoni	Comentant «El musical americano» de C. S. Fontenla	25
	«A walk with love and death». John Huston, cineasta de l'esforç	77
	«Llums de la ciutat» de Ch. Chaplin ¿un film brechtian?	135
	L'arbitrari fenomen de les reposicions	194
FULLANA, Pere	Quasi un milió per portar «La Sang»? (Correu)	58
	Mallorquins a Taizé	248
	Curset de Teresetes a Algaida	310
FUSTER I JAUME, Felícia	Reflexions sobre el problema de l'energia a les Balears	31
GARAU, Antoni	Intent vàlid i necessari	48
GARAU, Climent	«Lluc» d'ara (Correu)	58
	El dret de defensar els Drets	110
GARCIA I HOSTALED, Mateu	La nostra llengua i l'esenyament (Correu)	114
GARRIGA, Jaume	Oposicions i llengües hispàniques	58
GAYÀ, Miquel	Un poble, avui	302
GELABERT, Pere	L'art vist pels artistes	127
GÓMEZ, Josep	Un art popular: el teatre de Teresetes	158
	El grup de Teresetes de l'Obra Cultural Balear	309
GOMILA, Mercè	Mallorquins a Taizé	248
GORNALS, Maria	Estudi sòcio-demogràfic de Son Peretó	266
IRUESTE, Enric	L'art vist pels artistes	126
JANER I MANILA, Gabriel	L'escola del poble	62
	La meva terra	105
	Cinquanta anys després de la teva mort	274
JAUME, Damià	L'art vist pels artistes	124
LLABRÉS, Pau	Junta general de l'Obra Cultural Balear	197
	O. C. B. Junta General	308
LLABRÉS I MARTORELL, Pere	L'Església nostra	7
	Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89
	Sor Tomasseta, on sou?	183
	¿Un nou temps d'evangelització?	293
	Llibres: «La literatura del desastre» de M. S. Oliver	307
LLOBET I ROMAN, Marià	El problema balear. ¿Una Diputació per a una província discontinua?	233
LLOMPART, Josep M.	Sanchis Guarner entre nosaltres	156
LLOP, Francesca	Estudi sòcio-demogràfic de Son Peretó	266
MARÍ, Isidor	Una nova política universitària	64
	La tristesa d'un gran disc	138
	Les tenebroses «Nits de sa cançó mallorquina»	167
	Dels «cabildos» al regionalisme (Taula rodona)	238
	Eivissa i la cultura	280
MARTI, Joan	Reflexions sobre l'Església nostra	132
	Els joves també celebren la fe en Crist	133
MARTORELL, Bartomeu	L'exemple d'un equip ben unit	48
MASCARÓ, Ignasi	«El Retaule del flautista» a Menorca	54
MATAS, Gerard	L'art vist pels artistes	191
MAURI, Joan Ll.	Endavant, germans de les Illes! (Correu)	142
MELIÀ, Josep	Una autenticitat representativa per a les Illes	236
MESQUIDA I AMENGUAL, Biel	Crònica de Barcelona. Des de la Rambla. 166, 199, 228, 254, 282, 310	166, 199, 228, 254, 282, 310
	Poema: Homenatge a Salvat-Papasseit i Kafka	274
	La VI Universitat Catalana d'Estiu	279
MESQUIDA, Sebastià	Mallorquins a Taizé	248
MIRALLES I MONSERRAT, Joan	Sobre un concurs de cançó popular	263
MIRAVET HOMBRADOS, Miquel	Estudis de Dret a Palma: problema urgent	213
MOLL I BLANES, Isabel	Llibres: «Lluites anti-xuetes en el s. XVIII» de F. Riera	81
	Llibres: «Les illes olvidades» de G. Vuillier	306
	Llibres: «Petites històries» i «Mallorquins d'ahir» de J. Sureda	306
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	Recordant Pompeu Fabra	19
	Fa cinc-cents anys que s'imprimeixen llibres	96
	Un premi ben guanyat	155
	¿Quina llengua ensenyam?	204
	¿Quin nom català donam als «cabildos insulars»?	246
MORA I GAYÀ, Ferran	Correu: finestra oberta	114
MOYÀ, Margalida	Al servei del poble mallorquí	48
MURILLO, Andreu	Se salvarà l'Albufera d'es Grau?	93
	Conversa amb R. Timoner i Sintes	243
PALOU, Joan	L'art vist pels artistes	83
PALOU, Pere	Mallorquins a Taizé	248
PARETS, Joan	II Diada del Cant Coral a Mallorca	198
PÉREZ, Llorenç	L'Església nostra en temps de Sor Tomassa	184

PIÑA HOMS, Romà			
Esquema polític de les Balears al llarg de la seva història	231	SOLER I PALÀ, Manuel	
PONS, Damià		Lluc per Mallorca	28
Quimera. Poètica	129	Reflexions per a un cristià	43
Llibres: «Obra Completa 2» de V. Andrés	138	Les homilies del bisbe en castellà (Correu)	59
QUINTANA PEÑUELA, Albert		Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89
De re urbana (1)	15	Reflexions sobre l'Església nostra	130
De re urbana (2)	116	Lluc per Mallorca	168
De re urbana (i 3)	289	Lluc per Mallorca	284
REYNES, Jaume		SUAU, Bartomeu	
Tots hem ajudat a crucificar Jerusalem	72	Mallorquins a Taizé	248
Camins bons i camins esgarriats de reconciliació	89	SUREDA, Arnau	
RIBERA, Ramon		L'Església i la joventut (Correu)	170
Un seguit d'interrogacions i dubtes	48	TALTAVULL, Sebastià	
ROMAN OROZCO, J. S.		Església de Menorca 73	45
L'esquerra avança	149	L'Església de Menorca i el camí de la reconciliació	90
La lluita per la dignitat	181	TARABINI, Antoni	
SANTANDREU, Jaume		Converses sobre consum	36
Lladrics per la nostra Santa	186	El mercat de la mà d'obra	107
Mallorquins a Taizé	248	Dels «cabildos» al regionalisme (Taula rodona)	238
SERRA, Antoni		TERRADES, Andreu	
Sota el signe de la coexistència	12	L'art vist pels artistes	278
El món de la cultura i la societat benestant	38	TIRANT LO NEGRE	
Mallorca avui: de l'experimentació a l'hibridisme	101	Una que hi devia esser	56
Portugal i el present	147	TORRES I TUR, Joan	
Dels «cabildos» al regionalisme (Taula rodona)	238	Des d'Eivissa: ullada dalt dalt sobre l'Any Sant	88
Les cadires de l'opressió i de la comoditat	251	TORRES, Vicenç	
Majoria silenciosa, minoria silenciada	275	L'art vist pels artistes	193
La política i els llibres	297	VANRELL, Miquel	
SERRA DE GAYETA, Francesc		Eleccions per a un procurador des de Menorca	178
¿Costa i Llobera racionalista? La seva amistat amb Cifre de Colonya	120	VERD, Sebastià	
SIMONET, Maria F.		Crònica d'una desventurada... o una cranca anomenada Facultat	4
Estudi sòcio-demogràfic de Son Peretó	266	El llibre català a Mallorca	98
SOCIAS I COMPANYY, Rafel		Josep Melià, un regionalista a les Corts	174
Topada amb l'ametler	22	VERGER, Joan	
El conró de l'ametler	79	Sa Porta tancada (Correu)	114
La fallida de gemmes i altres preocupacions	163	L'excursió de l'O. C. B. a Menorca	165
Elogi de la figuera	195	Dels «cabildos» al regionalisme (Taula rodona)	238
També la gent	304	VIDAL I BALAGUER, Gabriel	
		L'Obra Cultural Balear en període ascendent	20
		VIDAL, Llorenç	
		La reforma educativa i les llengües regionals	207

LLUC, revista mensual

Any LIV — Números del 634 al 643 — 1974

Apartat 619

Palma de Mallorca

Impremta SS. Cors

Dipòsit legal: P. M. 276 - 1958

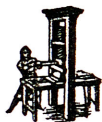
LLIBRERIA SELECTA

sempre al dia
en les novetats bibliogràfiques

C/. Sant Felip Neri, 34

Telèfon 22 25 22

CIUTAT DE MALLORCA

Impremta

SS. CORS

Director: ramón noguerola calvet

**Impresos
comercials
publicitaris
i de luxe**

BALMES, 89
TELÈFON 25 44 32
PALMA DE MALLORCA

Imprimeix aquesta revista des de l'any 1940

SALA PELAIRES
GALERIA D'ART

S
A
U
R
A

DESEMBRE

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

MAIAS

Ybag..Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANCEE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

AL C/ SANT NICOLAU 20B
PALMA DE MALLORCA